

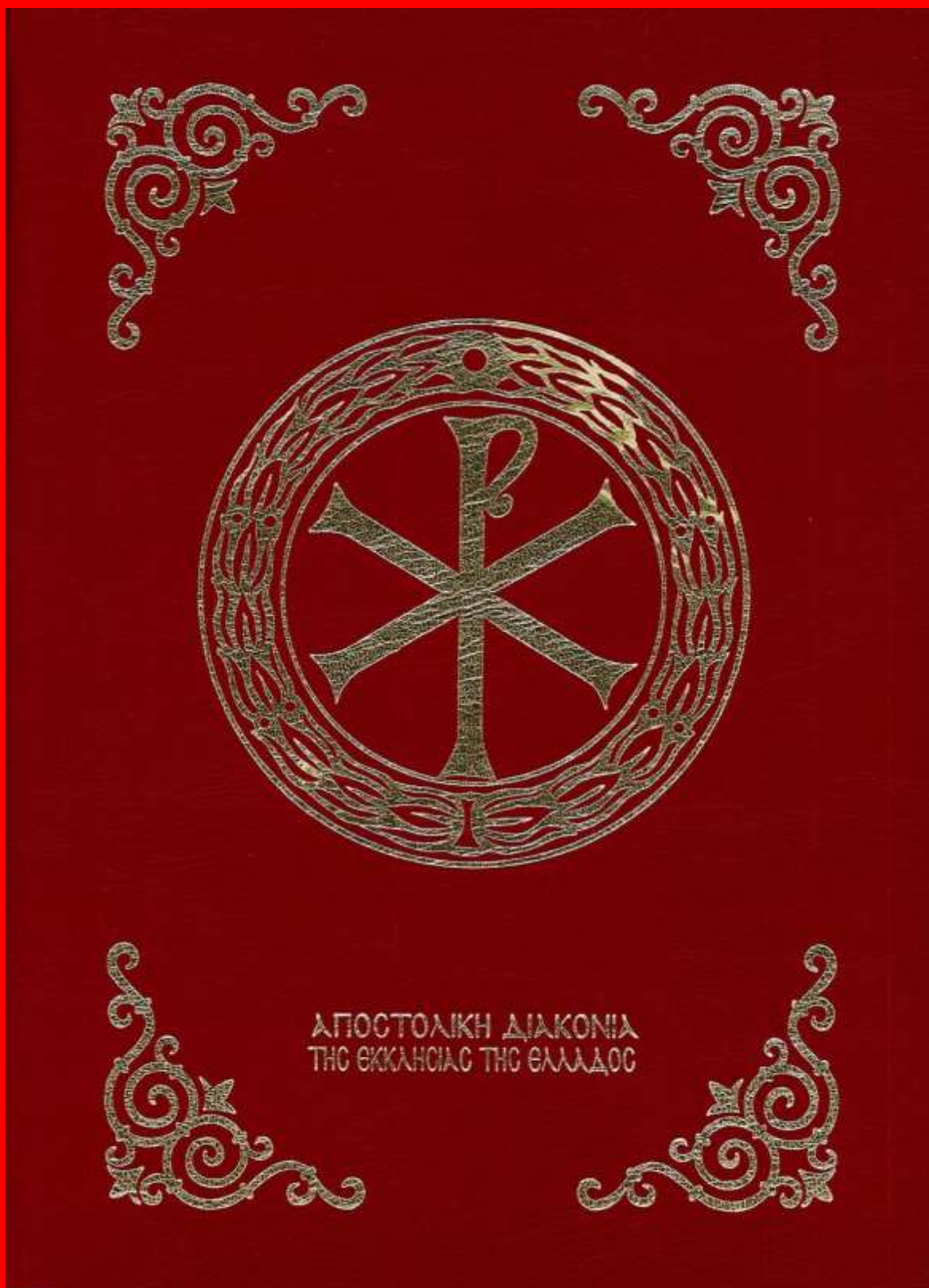
TEZAU LITURGIC

28 IULIE

**VIATA
SF. CUVIOASE
IRINA
DE LA
HRISOVOLANT
[CONSTANTINOPOL]**

UPSALA, 1986

SAINT IRENE OF CHRYSOBALANTON

**Edition: J.O. Rosenqvist, The life of St. Irene
Abbess of Chrysobalanton ,[Uppsala, 1986, pp.2-
112].**

[p. 2]

βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Εἰρήνης
ἡγουμένης μονῆς τοῦ Χρυσοβαλάντου.

1. ἤδη μὲν οὖν ἐπέπαυτο ὁ κατὰ τῶν προσκυνητῶν τῆς
εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ διωγμός, καὶ ἡ ἄλογος ὁρμὴ τῆς
ἀπονοίας τοῦ τῶν εἰκονομάχων φρυάγματος, τῷ τοῦ
τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσομένου νεύματι καὶ
κατηγωνισμένη καὶ καταβεβλημένη, ἐβδελύχθη καὶ
ἐξώσθη καὶ διεφθάρη· καὶ ὥσεί καπνὸς ἐξέλιπεν ὁ
πολὺς ἐκείνης καὶ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλος, τῇ τοῦ
βίου καταλύσει τοῦ φιλοχρύσου καὶ μισοχρίστου
Θεοφίλου τῆς τοιαύτης ἀσεβείας συγκαταλυθείσης
καὶ τῇ νεκρώσει τῆς τούτου ζωῆς καθάπερ τινὸς οὐραῶς
ὄλκοῦ δρακοντιαίου καὶ τοῦ πονηροῦ τούτου
συναπονεκρωθέντος δόγματος. ἡ γὰρ ἐκείνῳ μὲν
σύζυγος, πιστὴ δὲ τῷ θεῷ βασιλὶς Θεοδώρα, τῆς
βασιλείας, οὐ τῆς ἀσεβείας γενομένη διάδοχος,
εὐθέως καὶ ἐκ προοιμίων ἦν διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον
ὠδίνησεν εὐσέβειαν ἀρτιωτάτην ἔτεκε καὶ τελείαν,
πᾶσι τὴν τιμὴν τῶν ἀχράντων εἰκόνων καὶ

προσκύνησιν ἀνύποπτον καὶ πεπαρρησιασμένην ὑφαπλώσασα· καὶ τὸν ἑαυτῆς ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ κόσμον, τὴν θεοτερπὴ τῶν εἰκόνων ἀνατύπωσιν αὖθις ἀπέλαβεν, ἐν τοίχοις, ἐν πίναξιν, ἐν ὕλαις [p. 4] πάσαις, χαλκῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ, καὶ χαραττομένων καὶ προσκυνουμένων.

δευτέρα μὲν ἐπομένη τῷ χρόνῳ τῆς μακαριστῆς βασιλείσης Εἰρήνης (ἡ τὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πρότερον εὐσέβειαν ἐπεδείξατο, τὴν ἐβδόμην καὶ μεγάλην συγκροτήσασα σύνοδον ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει καὶ πᾶσαν τῶν εἰκονομάχων ἀντιλογίαν τῇ συμφωνίᾳ τῶν συνεληλυθότων πολλῶν ἁγίων πατέρων ἐπιστομίσασα, ἐγγράφως ἐκτεθεικότων τὰ τῆς ὀρθοδόξου καὶ ὑπολήψεως καὶ ὁμολογίας, ὑφ' ὧν ἐνεφράγη στόμα λαλούντων ἄδικα), οὐ δευτέρα δὲ τῇ πίστει καὶ τῇ προθυμίᾳ καὶ τῇ σπουδῇ· καὶ γὰρ εἴ τι καὶ λείψανον τῆς τοιαύτης ἀσεβείας τοῖς πονηροῖς ὑπολέλειπτο, δι' ὧν πάλιν αὐτὴ συνήγαγε πατέρων, οἱ καὶ στίγματα τοῦ Χριστοῦ τὰ ὑπὲρ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ βαστάζοντες ἦσαν ἐν τοῖς σώμασιν, ἀφανισμῷ καὶ τοῦτο καὶ σιγῇ παρέδωκε παντελεῖ. εἶτα σοφωτάτη προνοία κρατύνουσα τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἐπαινετὴν πανήγυριν παντὶ τῷ αἰῶνι συμπαραεκτεινομένην ἐθέσπισε, τὴν παρ' ἡμῶν ἐπιτελουμένην τῇ κυριακῇ τῆς πρώτης τῶν νηστειῶν ἐβδομάδος πολυάνθρωπον λιτὴν, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας εἰς δεῦρο καὶ λεγομένην καὶ γνωσκομένην, ἥνίκα πρὸς τὸν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐπώνυμον καὶ μέγιστον συναγόμεθα ναόν, τὴν τε τῶν

ἀγίων εἰκόνων ἀναστήλωσιν ἐορτάζοντες καὶ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῶν εἰκονομάχων ἐτήσιον τῷ θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἀποδιδόντες. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἀλλ' ἐπὶ πολὺ καὶ λίαν ἢ κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων ἐπεκράτησεν ἀτιμία· ἐν ἑπτὰ μὲν καὶ πεντήκοντα πρότερον ὅλοις ἔτεσιν, ὕστερον δὲ πάλιν ἐφ' ἑτέροις τριάκοντα ταῖς αὔραις ἀναφθεῖσα τοῦ πονηροῦ τετυράννηκε, καὶ μεγάλης ἔδει τῆς [p. 6] εὐχαριστίας πρὸς τὸν βραδὺν εἰς ὀργὴν καὶ ταχὺν εἰς ἀντίληψιν κύριον, τὸν ποιοῦντα πάντα καὶ μετασκευάζοντα κατὰ καιρὸν καὶ ὡς αὐτὸς ἐπίσταται τῷ βάθει τῆς αὐτοῦ σοφίας καὶ διοικήσεως.

2. πλὴν ἀλλ' ὄρα τὸ τῆς ἀρετῆς ὑπερβάλλον τῆς θεοφιλοῦς γυναικός· οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἑαυτῆς εἶδε συμφέρον μόνον, οὐδ' ὅτι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπελάβετο διὰ πίστεως καὶ τοῦ μεγάλου τῆς ὀρθοδοξίας κατορθώματος, τοσαύτην δόξαν ἔστερξεν ἑαυτῇ πραγματευσαμένη, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὸν ἄνδρα τῆς ἀποκειμένης αἰωνίου τοῖς ἀσεβέσιν ἐξέληται καταδίκης, μηδὲ τὴν ἰδίαν ἐθέλγειν ἐνομιζέτο σωτηρίαν. καὶ τί ποιεῖ πάντας εἰς ταῦτ' οὗς ἀγίους ἐκκλησιασασαμένη πατέρα, καὶ μάλιστα τοὺς ἐνηθληκότας ὑπὲρ τῆς τῶν ἀγίων εἰκόνων τιμῆς καὶ πληγὰς καὶ μώλωπας ἔτι περιφέροντας, τούτων τοῖς ποσὶ μηδὲν ὑποστειλαμένη προσέπιπτεν ἡ βασιλὶς, δάκρυσι τὰς παρεὶας ἐπιρραίνουσα καὶ πρὸς οἶκτον αὐτοὺς ἐκκαλουμένη καὶ δυσωποῦσα δεήσεις καὶ

ίκετηρίας πρὸς τὸν οἰκτίρμονα καὶ φιλάνθρωπον κύριον προσενεγκεῖν, ὅπως φείσῃται τῆς ἀθλίας τοῦ συνεύνου ψυχῆς, καὶ τὸ μέγα τοῦτο διὰ τῆς αὐτῶν συγκωρήσας μεσιτείας ἀνόμημα τῆς ἀτελευτήτου τιμωρίας ὁ ἀγαθὸς ἐλευθερώσῃ. καὶ δὴ τῆς ἰκετείας ἐν οὐκ ὀλίγαις ἡμέραις τελουμένης ἐν ἀγρυπνίαις καὶ εὐχαῖς καὶ δάκρυσιν, ἔδοξε τοῖς ἀγίοις ἐναπογραφῆναι μὲν τὰ τῶν ἄλλων αἵρετικῶν ὀνόματα, ὅσοι τῆς ὁμοίας ἦσαν ἀσεβείας ὑπέρμαχοι καὶ προστάται, συναπογραφῆναι δὲ καὶ τὸ τοῦ ὁμόφρονος ὄνομα Θεοφίλου, σφραγισθῆναι τε τὸν τόμον καὶ τῷ ἁγίῳ τοῦτον ἐναποτεθῆναι θυσιαστηρίῳ· ὃ δὴ καὶ γέγονε.

τῶν ἱλαστηρίων δὲ τελειωθεισῶν ἡμερῶν, ἀνοίξαντες τῇ ὑστεραίᾳ τὸν τόμον (ὃ τοῦ πλήθους τῶν οἰκτιρμῶν σου, Χριστὲ βασιλεῦ, καὶ τῆς ἀφάτου φιланθρωπίας) εὕρισκousι μόνον τῶν ἄλλων ἀπειλημμένον ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν αἵρετικῶν τὸ τοῦ Θεοφίλου ὄνομα· καὶ ἐπληρώθη κἀνταῦθα ἡ λέγουσα τοῦ ἀποστόλου νομοθεσία· Ἥτι γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις ἢ ὄντως

[p. 8] μεγάλη ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη, ὄντως ὁ θεὸς ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλαῖς ἐστὶν ἁγίων.

3. ἐπεὶ οὖν ἅπαντα κατὰ γνώμην καλῶς συνῆλθε τῇ βασιλίδι καὶ ὡς αὐτῇ θελητόν, ---τοῖς γὰρ ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν--- ἔδοξεν αὐτῇ καὶ τῷ υἱῷ Μιχαήλ, ὃν δὴ τῆς βασιλείας εἶχε κληρονόμον,

γυναῖκα τῶν ἐπιφανῶν ἀγαγέσθαι καὶ περιβλέπτων, γένους μὲν εὐσεβοῦς καὶ τῇ ὀρθοδόξῳ σεμνυνομένου πίστει, ἀρετῆς δὲ διαφέρουσαν κάλλει καὶ ψυχῆς εὐγενείᾳ, καὶ σώματος ὥρα διαπρεπῇ καὶ τὰς καθ' ἑαυτὴν νικῶσαν παρθένους· καὶ γράμματα περὶ τούτου κατὰ πᾶσαν ἐπέμποντο γῆν, ὅση τῇ Ῥωμαίων ὑποτελῆς ἐτύγχανε βασιλείᾳ.

ἄλλων οὖν ἀλλαχόθεν, ὅσοι παρθένους ἔτρεφον τοιαύτας, ἐτοιμαζόντων καὶ πρὸς τὴν βασιλίδι πόλιν παραπεμπόντων αὐτάς, καὶ οἱ τῆς θαυμαστῆς Εἰρήνης πατέρες, ἧς ὁ λόγος ἀπ' ἀρχῆς τοὺς τρόπους βούλεται διηγῆσασθαι, ὥσπερ ἀρετῆς ὥρα ταύτην οὕτω δὴ καὶ σώματος κάλλει διαβεβοημένην ἐκ τῆς Καππαδοκῶν, ὅθεν ὥρμητο, πολυτελῶς εὖ μάλα καὶ κοσμίως εὐτρέπισαντες πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀποστέλλουσι, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὴν ἀδελφήν, ἣτις ὕστερον καὶ τῷ πρὸς μητρὸς θείῳ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ, τῷ καίσαρι Βάρδα, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐχρημάτισεν, ἀνδρὶ τᾶλλα μὲν οὐδενὸς ἀξίῳ, φθόνῳ δὲ διόλου τηκομένῳ καὶ ἀρπαγαῖς χαίροντι καὶ φόνοις.

ὥς οὖν τὴν ὁδὸν ἦνυον οἱ τὰς παρθένους ἄγοντες, ἔδει δὲ τούτους διὰ τῆς Μυσίας περὶ τοὺς πρόποδας διέρχεσθαι τοῦ ὄρους τοῦ Ὀλύμπου, ἀκούσασα ἡ σεμνοτάτη παρθένος Εἰρήνη τὰ κατὰ τὸν [p. 10] μέγαν Ἰωαννίκιον, καὶ ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πλεονεκτημάτων οὐδ' ὀρατός ἐστὶν αἰεὶ πᾶσι τοῖς

ἐθέλουσιν, ἀλλ' οἷς ἂν ὡς ἀξίοις οἰκονομία θειοτέρα ἐμφανισθεῖη, μείζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἡγησαμένη, τί μὲν οὐκ ἔλεγε, τί δὲ οὐκ ἐποίει πείσαι τοὺς ἄγοντας, ὥστε παρ' αὐτὸν ἀνεληλυθέναι καὶ εἶγε δῶη κύριος, φησί, καὶ ὄψεως αὐτοῦ τυχεῖν καὶ ὁμιλίας καὶ εὐχῶν ἐκείνων τῶν ἀνυσιμωτάτων ἀξιωθῆναι· πείθονται τοίνυν μόλις καὶ ταύτην ἄγουσι πρὸς τὸν ὅσιον.

ἀλλ' ἐκεῖνος ὡς εἶδεν αὐτὴν πόρρωθεν ἐρχομένην, καὶ τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς χαρίσματι προθεωρήσας εἰς οἶον ἄρα καταντήσει τέλος αὐτῇ τὰ τοῦ βίου, μήπω πλησίον γενομένην φησί πρὸς αὐτήν· «καλῶς ἦλθες, ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ Εἰρήνη· σπεῦδε, τέκνον, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν χαίρουσα, σπεῦδε· χρεῖαν γὰρ σου ἔχει ἡ μονὴ τοῦ Χρυσοβαλάντου, ὅπως ποιμαίνης τὰς ἐν αὐτῇ παρθένους.» ἡ δέ, ὡς ἤκουσε τὸ ἑαυτῆς ὄνομα, ἔκθαμβος ὅλη γενομένη τῷ, ἐδάφει προσέρριπεν ἑαυτὴν πρὸ τῶν ἐκείνου ποδῶν, εὐχὴν προσδεχομένη καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ εὐλογίαν. καὶ τῶν μὲν ἄλλων ῥημάτων οὐ τοσοῦτον ἐμέλησεν αὐτῇ· «τί γὰρ ἐμοὶ κοινόν» ἔλεγε «καὶ τῷ Χρυσοβαλάντῳ» μόνη δὲ τοῦ ὀνόματος ἡ κλῆσις εἰς ἔκπληξιν αὐτὴν ἤγε, λογιζομένην ὅπως ἦν οὐδέποτε ἐθεάσατο καὶ περὶ ἧς οὐκ ἠκηκόει ὀνομαστὶ προσηγόρευσε. ἀναστήσας οὖν αὐτὴν ὁ ὅσιος καὶ λόγοις πνευματικοῖς στηρίξας, εὐχαῖς δὲ καὶ εὐλογίαις ἐφοδιάσας, ἀπέλυσε ἐν εἰρήνῃ πληρῶσαι τὴν προκειμένην ὁδόν.

ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πόλιν κατέλαβον, ἐξίασι πρὸς αὐτὴν ὅσοι τε κατοίκησιν εἶχον ἐν αὐτῇ τῶν συγγενῶν καὶ ὅσοις ἦν περί τινων αὐτοῖς ἀναγκαίων ἐπιδημία, τῆς συγκλήτου καὶ βουλῆς ὄντες καὶ [p. 12] προεδρίας καὶ μεγάλα παρὰ βασιλεῦσι δυνάμενοι, ἅτε τῶν πατρικίων ἔχοντες τιμὰς (οὓς ὀνομαστοὺς ἐκάλουν Γουβερίους, πλούτῳ καὶ δόξῃ περιβλέπτους καὶ ἀρετῇ περιβοήτους), ἅμα μὲν ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ἱμερόμενοι ἦν πρὸ πολλοῦ θεάσασθαι ἐπεθύμουν, ἅμα δὲ καὶ τιμῶντες αὐτήν, ὡς εἰκός, βασιλεῖ μνηστευομένην.

πλὴν ἄλλ' ἔδει πάντως νικῆσαι τὸν ἀγαθῶν ψυχῶν ἐραστήν, τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων, ὃς τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα καλεῖ καὶ τὰ μήπω γεγονότα ὡς ἤδη γενόμενα ἀφορίζει· ἔφθασε γὰρ τῷ βασιλεῖ συναφθῆναι γυνή, τοῦ Θεοῦ ταῦτα σοφῶς πάντως οἰκονομοῦντος, ἵνα τὴν ἑαυτοῦ παρθένον Εἰρήνην εἰς τὸν οἰκεῖον ἀγάγηται θάλαμον. ὅπερ ὡς ἦκεν εἰς τὰ ὦτα τῇ θαυμασίᾳ Εἰρήνῃ, χαρᾶς ἔπλησε τὴν ψυχὴν καὶ τῷ θεῷ μεγάλας ἐκείνη τὰς χάριτας ὡμολόγει. πολλῶν οὖν ἐν τοῖς μεγιστᾶσι καὶ πρώτοις τῆς πόλεως διὰ τε τὸ κάλλος διὰ τε τὴν τοῦ γένους περιφάνειαν πρὸς γάμον αὐτὴν ἐλκόντων, οὐδὲ ψιλῇ παραδέξασθαι ἀκοῇ τοῦτο ἠνείκετο, ἀλλ' ὅλη ψυχῇ καὶ προθυμίᾳ τῷ Χριστῷ νυμφευθῆναι καὶ τούτῳ μόνῳ διὰ παντὸς ἀρέσκειν ἐπεπόθησεν.

4. πάντων τοίνυν ὑπεριδοῦσα τῶν βιωτικῶν καὶ τῶν γηϊνῶν ἀποσεισαμένη τὸν πόθον, ἐκάστης ἡμέρας διεσκοπεῖτο καὶ διηρεῦνα τόπον κατοικίας, ἐν ᾧ τὸν ἡσύχιον καὶ θεάρεστον μετελεύσεται βίον, πάσης ταραχῆς καὶ θορύβων ἀπηλλαγμένον. πολλὴν δὲ περὶ τούτου τὴν ἔρευναν ἀνὰ πᾶσαν ποιουμένη τὴν πόλιν, μόλις ποτὲ εἰς ἀνάμνησιν ἦλθε τῶν προρρηθέντων αὐτῇ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰωαννικίου· καὶ παραυτίκα τῶν ἄλλων ἀφεμένη πέμπει διὰ σπουδῆς [p. 14] τοὺς τὴν μονὴν ἀναζητήσοντας τοῦ Χρυσοβαλάντου. μαθοῦσα δὲ ὡς ἐν καλῷ εἶη διακειμένη τῆς πόλεως μέρος, εὐκράτως μὲν ἀέρος ἔχουσα, ἀγορῶν τε πόρρω καὶ τῶν ἄλλων ὀχλήσεων ὠκισμένη, ἄρτι δὲ σεμνεῖον εἰς γυναικεῖον μεταμειφθεῖσα (ἢ γὰρ τῶν εἰκονομάχων τυραννὶς τὸ ἱερὸν σχῆμα τῶν μοναζόντων διὰ τὸ μέλαν ὡς ἄγος τι τῆς πόλεως ἀπελαύνουσα, πολλὰ τῶν μοναστηρίων ἔρημα τῶν ἐνοικούντων καταλέλοιπε μοναχῶν, ἄλλων ἀλλαχοῦ διεσκεδασμένων, καὶ τῶν μὲν τῷ μήκει τοῦ χρόνου τὴν παροῦσαν ζωὴν μετηλλαχότων, τῶν δὲ καὶ μακρυνόντων, φυγαδευόντων, τὴν ἐπάνοδον ἀπηγορευκότων), ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα, ἐχάρη τε λίαν καὶ πάντα προθύμως τὰ προσόντα περιδέραιά τε καὶ κόσμια καὶ ὅσα ἄλλα παρὰ τῆς βασιλίδος φιλοτίμως ὑποδεχθεῖσα ὡς βασιλικὰς ἐκτήσατο δωρεάς, τὰ μὲν πένησι καὶ ταῖς ἑαυτῆς θεραπαινίσιν διένειμε, τὰ δὲ πρὸς τὴν μονὴν φέρουσα τῷ θεῷ ἀνέθετο. καὶ οὕτως

κείρεται μὲν τὴν κόμην, συναποκείρεται δὲ ταύτῃ καὶ πᾶν εἴ τι κοσμικὸν καὶ πρόσγειον φρόνημα, μεταμφιέννυται δὲ καὶ τὰ τῶν ἐνδυμάτων, τρίχινά περιβαλλομένη ῥάκια, τρύχειν οἷα δὴ θέλουσα τὸ ἀπαλὸν ἐκεῖνο σῶμα καὶ τρυφερόν, ἵν' ὅσον ἐκεῖνο φθείρεται, τοσοῦτο τὴν ψυχὴν ἀνακαινιζομένην ἔχοι καὶ ἀναθάλλουσιν καὶ θεῷ προσεγγίζουσιν.

5. ἦν οὖν ἰδεῖν τὴν μετὰ χαρᾶς τὸν ἐθελούσιον τοῦ Χριστοῦ ζυγὸν ὑπελθοῦσαν Εἰρήνην πρὸς πᾶσαν κατὰ θεὸν ὑπακοὴν οὐ μόνον ἐπιτήδειαν ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς ἔτοιμον, ὥς ἐπ' αὐτῇ πληροῦσθαι τὸ ἡχρηστὸν εἶναι τὸν ζυγὸν καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν⁷ τοῦ Χριστοῦ τοῖς εὐχαρίστως ἔλκουσιν. ἀντιλογίαν μὲν γὰρ ὅλως οὐκ ἤδει, παρὰ πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς ἐπιταττομένοις αὐτῇ ὅκνος ἀπὴν, ἐγρήγορις [p. 16] ἀειθαλὴς παρ' αὐτῇ· κατάνυξις δὲ ἀδιάλειπτος καὶ ἀγαλλίασις τοσαύτη πνευματικὴ, ὥστε καὶ τὸ πρόσωπον θάλλον ἔχουσιν ἀεὶ τὴν τῆς καρδίας εὐφροσύνην ἐμφαίνειν, κατὰ τὸ λόγιον.

εἶχε μὲν οὖν καὶ τὴν καθηγουμένην ἐπιστημόνως αὐτὴν πρὸς τὰ κάλλιστα διεγείρουσάν τε καὶ διερεθίζουσιν, εἶχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν μυστικῶς ἐπισκιάζουσιν καὶ τὰ συμφέροντα διδάσκουσιν. ἡχωρὶς γὰρ ἐμοῦ⁸ φησὶν ὁ κύριος Ἰησοῦ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· καὶ ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν.⁹ καὶ μέντοι καὶ

ἤνεγκεν, ὡς γῇ καλή τε καὶ πίων τὸν θεῖον σπόρον δεξαμένη καὶ κεκαθαρισμένη πάσης ὑλικῆς προσπαθείας καὶ σχέσεως. ψυχὴ γὰρ τὸν θεὸν ἀγαπῶσα, σώματι κεκρημένη παρθενικῶ, ταχέως εὕρισκει τὴν θεῖαν χάριν ἐφιπταμένην καὶ πάντα γινομένην αὐτῇ. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἀδελφότητα μέτριον αὐτῆς καὶ ταπεινὸν θαῦμα ἦν οὐ μόνον τῇ προεστῶσιν ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀκούουσιν· ἑώρα γὰρ πάσας τὰς ἀδελφὰς ὡς βασιλίδας θεραπαινίδας καὶ τὰς ἐσχάτας τούτων ὑπηρεσίας ἐκάστη προσφέρουσα.

οὕτω δὲ προσέκειτο ταῖς θεαῖς γραφαῖς καὶ οὕτως ἐνησχόλητο τοῖς τῶν πατέρων βίοις, πᾶν εἴ τι καλὸν καὶ πρόσφορον ἐρανίζουσα, ὡς στόμα δοκεῖν τῶν θεοπνευστῶν εἶναι ῥημάτων. καὶ ποτε τῷ βίῳ τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου ἐντυχοῦσα καὶ τὴν ἐκείνου στάσιν κατανοήσασα, ὅπως ἐκτεταμένης ἔχων τὰς χεῖρας εἰστήκει μὲν πρὸς ἀνατολὰς, περὶ δυσμὰς ἀρχόμενος ἡλίου, κατέληγε δὲ τῆς στάσεως, ὅτε τὰς αὐτοῦ κατέλαμψεν ἀνατείλας ὅψεις ὁ ἥλιος, εἰς ἔρωτα τῆς ἴσης τῷ γενναίῳ περὶ τὴν ἀγγελικὴν μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνην ἐλθοῦσα τῷ θεῷ παράστασιν, κοινοῦται τοῦτο καὶ τῇ προεστῶσιν. ἡ δὲ πρῶτα μὲν ὥκνει κατανεῦσαι, τὸ πολὺ τοῦ πράγματος προσαποροῦσα· ὡς δὲ ταύτην εἶχε δυσωποῦσαν ἐπὶ πλέον καὶ συνεργοὺς πρὸς τὴν ἐγχείρησιν τὰς παρ' αὐτῆς ἐπιζητοῦσαν εὐχὰς, τῷ μετρίῳ τοῦ [p. 18] φρονήματος θαρρήσασα τῆς Εἰρήνης καὶ μηδ'

ἀθεὶ τὴν προθυμίαν ταύτης εἶναι λογισαμένη,
κατένευσέ τε καὶ ἐπέτρεπεν.

ἡ δὲ καθάπερ εἰς ἀνάκλισιν τινα καὶ τοῦ σώματος
ἀνάπαυσιν οὕτως ἐπὶ τὴν στάσιν ἔδραμε χαίρουσα, καὶ
ταῦτα μὴ πλέον τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα
μετερχομένη. ἀρξαμένη γοῦν τῆς στάσεως κατ' ὀλίγον,
ἐν ὀλίγῳ τῆς θείας αὐτῇ συνεφαπτομένης χάριτος
ἄνωθεν, ἀνὰ τοσοῦτον εἰς κατόρθωσιν ἦλθε τοῦ
πράγματος, ὥς ὅλας μὲν νύκτας, ὅλας δὲ ἡμέρας τῇ
στάσει τὰς χεῖρας αὐτὴν ἐκτείνουσας πρὸς οὐρανὸν
μετὰ πάσης προθυμίας ἐγκαρτερεῖν. πολλάκις μὲν
γὰρ ἀρχομένη τῆς στάσεως τοῦ ἡλίου πρὸς δυσμὰς
ὄντος μέχρι τῆς ἐπιούσης ἔληγεν ἐσπέρας, πολλάκις
δὲ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος τὴν ἐπιούσαν πάλιν ἵστατο
ἀνατολὴν προσδεχομένη. καὶ ἦν θαῦμα τῇ προεστώσῃ
ταῦτα, ἦν μόνην συνίστορα τῶν πραττομένων ἐποιεῖτο
μετὰ τὸν ἐν κρυπτῷ βλέποντα θεόν. ἥτις ἡνίκα τὴν
Εἰρήνην μειδιῶντι προσώπῳ καὶ ὑπόπλεω πρὸς αὐτὴν
ἐρυθήματος ἐρχομένην ἑώρα, βλέμματί τε γαληνῷ
καὶ κάτω νεύοντι καὶ λαλιᾷ πραεῖα προσφθεγγομένην,
ἐκ τῶν τοιούτων σημείων καὶ τὸ τῆς στάσεως
ἐτεκμηριοῦτο μέτρον.

6. ἐπὶ τρισὶν οὖν ἔτεσιν οὕτως ἔχουσας περὶ τοὺς
ἀσκητικοὺς ἀγῶνας βλέπων ὁ πονηρὸς ἥσχαλλεν,
ἡνιαῶτο, ἐδυσφόρει· οὐδὲ γὰρ εἶχεν ὅπως αὐτὴν ταῖς
οἰκείαις πάγαις ἀλώσιμον θήσεται, ὅτι μηδὲ τῶν ὅσα

καθ' ἡμῶν πολεμῶν λαμβάνει, παρ' αὐτῆς εἶχε λαβεῖν. χρημάτων μὲν γὰρ καὶ τρυφῆς καὶ δόξης παρὰ τοσοῦτον ἀπέσχετο, ὥς μηδὲν πλέον ἔχειν τοῦ ἐνὸς χιτωνίου καὶ τριβωνίου καὶ βραχυτάτοις κεκρῆσθαι πρὸς τὸ μόνον ἀποζῆν ἄρτῳ καὶ ὕδατι, ποτὲ δὲ καὶ λαχάνοις λίαν ὀλίγοις, καὶ τοῦτο πρὸς ἐσπέραν· δόξης δὲ οὕτω καταπεφρόνηκεν, ὥς μηδ' αὐτὰ <τὰ> τῶν τῆς μονῆς προαυλίων αἰσχύνεσθαι περικαθαίρειν ῥυπάσματα. ὅμως τῷ ἰδίῳ καὶ συνήθει φθόνῳ χρώμενος λογισμοὺς ὑποβάλλειν ἤρξατο, τῆς προτέρας δόξης καὶ τῆς τοῦ γένους περιφανείας ἀναμιμνήσκων, τοῦ πλούτου τε καὶ [p. 20] τῆς τῶν ἡδέων ἀφθονίας, εἴτα δὲ καὶ πρὸς τὸ τῆς ἡδονῆς ὑπουλον καὶ μαλακὸν ὑποχαλᾶν. ἡ δὲ τῷ κεκαθαρμένῳ τῆς διανοίας ὁμματι τῆς ἐπιβουλῆς εἶναι ταῦτα τοῦ πονηροῦ μὴ ἀγνοήσασα, παραυτίκα πάντας τοὺς τοιούτους διαλογισμοὺς ἀνακαλύπτει τῇ ὁδηγῷ καὶ καθηγουμένῃ, καὶ διὰ τῆς ἐξαγορεύσεως ἀπαλλαγὴν εὐροῦσα τῆς ἐπιτηρείας τῶν προτέρων ὁμοίως ἀγώνων εἶχετο.

μιᾷ δὲ ποτε τῶν νυκτῶν τὰς συνήθεις πρὸς τὸν θεὸν ποιουμένης προσευχάς, ὁ τῶν ψυχῶν ἀντίπαλος, εἰς μέλανα καὶ δυσειδῆ σχηματισθεὶς ἄνδρα, παραστὰς ἐκ διαστήματος ὕβριζέ τε θρασέως καὶ ἠπειλεῖ, γοητείας καὶ περιεργιῶν ἐργάτιν ὀνομάζων αὐτήν, καὶ σοβαρευόμενος ἐκφοβεῖν ἐπειράτο καὶ τέλος «ἐμοί» φησὶν «ἀντιτάσσει μικρὸν ἀνάμεινον καὶ γνώση

πάντως, ὅστις ἐγὼ καὶ ἦτις ἢ ἐμὴ δύναμις.» ἔτι δὲ καὶ ἄλλα προσειπεῖν ἐθέλων, ὥς εἶδεν αὐτὴν τὴν δεξιὰν προτείνουσαν τὸ τοῦ σταυροῦ χαράξαι κατ' αὐτοῦ σημεῖον, φυγὰς ὄχετο.

καὶ τῇ ἐξῆς σφοδρότεροι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπιτίθενται ταύτῃ λογισμοί, δεινῶς αὐτὴν ἐκταράσσοντες καὶ θορυβοῦντες καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐμβάλλοντες. ὅμως ἐπειδὴ συνεχῶς τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων προσεῖχε γραφῶν, ἐκείνου μνημονεύουσα τοῦ τῶν πατέρων ῥήματος ὡς· Ἡοὺδεὶς ἀνθρώπων ἱκανὸς ἀντιστρατεύσασθαι τῷ πονηρῷ, ἐὰν μὴ τῇ σκέπῃ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ τῶν δυνάμεων προσπεφευγῶς ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως τὸν ἐχθρὸν κατατοξεύσῃ καὶ καταβάλῃ, Ἡ πρὸς τὸν θεὸν καταφεύγει, μεσίτας προβαλλομένη τὴν πανάμωμον μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ἀρχιστράτηγον κυρίου τῶν δυνάμεων Μιχαήλ, τὸν παρεστηκότα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Γαβριήλ, οὗ καὶ τὸ τῆς μονῆς ἐπώνυμόν ἐστιν εὐκτήριον· καὶ πάσας τὰς οὐρανίας δυνάμεις πάντας τε τοὺς ἁγίους ἐπικαλουμένη τοιαύτην συνετίθει τὴν εὐχὴν·
 «παναγία τριάς παντοδύναμε καὶ μεγαλοδύναμε, τῇ μεσιτείᾳ τῆς θεοτόκου, τῇ πρεσβείᾳ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ καὶ πασῶν τῶν οὐρανίων δυνάμεων καὶ πάντων τῶν ἁγίων, βοήθησον
 [p. 22] τῇ δούλῃ σου καὶ ἐπίβλεπον ἐπ' ἐμέ καὶ

ἐλέησόν με καὶ ἐξελοῦ με τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου.» καὶ ποτὲ μὲν ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας εἰς οὐρανόν, ποτὲ δὲ τῇ γῇ καταβάλλουσα ἑαυτήν, ὅλας νύκτας καὶ ὅλας ἡμέρας δάκρυσι τὸ ἔδαφος πλύνουσα τῆς δεήσεως οὐκ ἀφίστατο, μέχρις οὗ θείαν ἄνωθεν ἐπισκιάσασαν αὐτῆς ἔλλαμψιν τῇ ψυχῇ καὶ τοὺς πονηροὺς διώκουσαν ἥσθετο λογισμοὺς.

οὕτως οὖν ἐφ' ἱκανόν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει προσκαρτεροῦσαν ὁρῶν ὁ ἐφορῶν τὰ ταπεινὰ κύριος καὶ τὴν πίστιν ἡμῶν καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν δοκιμάζων πόθον, πλουσίαν αὐτῇ καταπέμψας τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, ἀπρόσιτον μὲν τοῦ λοιποῦ πάσαις ταῖς τοῦ πονηροῦ κατειργάσατο προσβολαῖς, φοβερὰν δὲ τοῖς δαίμοσι, καὶ μηκέτι μὲν ζῶσαν αὐτήν, ζῶντα δὲ τὸν Χριστὸν ἔχουσαν ἐν ἑαυτῇ, ὅλην τὴν ὅλην ἔνθεον, ὅλην πεφωτισμένην, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ φωτιστικὴν, ψυχὰς πολλῶν δυνατὴν ὁδηγεῖν πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ἐξάγουσαν ὡς στόμα Θεοῦ ἀξίας ἐξ ἀναξίων. ὅθεν καὶ πολὺς ἦν ὁ περὶ αὐτῆς λόγος ἔν τε τοῖς συγγενέσιν ἔν τε συγκλητικαῖς γυναιξὶ καὶ παρθένοις πρὸς αὐτὴν φοιτῶσαις καὶ τὰ σωτήρια διδασκομέναις, ὡς πολλὰς αὐτῶν κοσμικῆς μὲν καταφρονῆσαι ματαιότητος, μεταμεῖψαι δὲ τὸν βίον πρὸς τὸ θεάρεστον ὑπὸ συμβούλῳ ταύτῃ καὶ ὁδηγῷ ταπτομένας.

7. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς τοῦ μακαρίου Ἰωαννικίου

γεγεννημένας πρὸς αὐτὴν προρρήσεις μήτε διαπесεῖν ἔδει καὶ τελείας ἀπηρτίσθαι, ἤγγιζεν ἤδη καὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῇ καθηγουμένη τῆς μονῆς. πασῶν οὖν τῶν πνευματικῶν αὐτῇ θυγατέρων τὴν ὀρφανίαν ὀλοφυρομένων, ὁ τῆς Εἰρήνης θρῆνος πολλῶ τῶν ἄλλων ὑπερήρετο γυναικῶν, ὅτι μηδ' ἐτέρα τοσαύτη τούτων ὅση ταύτη καρδίας ὑπὴν συντριβὴ καὶ ταπείνωσις, ἐξ ᾧ τὸ τῆς ἀγάπης ἐξαίρετον πηγάζει καὶ τῶν δακρύων ἡ εἰλικρινεστάτη ῥοὴ διὰ τὴν ἀγαθὴν συνείδησιν. περικυκλοῦσαι δὲ τὴν κλίνην ἐν ᾗ κατέκειτο τὰ τελευταῖα πνέουσα, αἱ μὲν τὰς χεῖρας [p. 24] αὐτῆς, αἱ δὲ τοὺς πόδας, καὶ ἄλλη ἄλλο τοῦ σώματος μέρος περιέψων, περιεπτύσσοντο καὶ δάκρυσιν ἔβρεχον. ἦν μὲν γὰρ καὶ πάσης ἔμπλεως ἀρετῆς ἡ καθηγημῶν, ἡ πραότης δὲ αὐτῇ τὸ ἐπίσημον. μόλις δὲ ποτε τὴν ζωὴν αὐτῆς ἀπεγνωκυῖαι ἡρέμα πως ἡρώτων θρηνωδοῦσαι, «ποῦ τοίνυν ἡμᾶς καταλιμπάνεις» λέγουσαι «ποῦ ποτε τοιαύτης ἡμεῖς μετὰ σε τύχοιμεν προστάτιδος καὶ μητρὸς κηδεμονικώτερον περὶ ἡμᾶς διατεθειμένης, οὕτως ἀγαθῆς, οὕτω πραείας, οὕτως ἐκάστης ἡμῶν τὰ βάρη βασταζούσης καὶ τὸν νόμον ἐν ἡμῖν ἀναπληρούσης τοῦ Χριστοῦ» ὥς δὲ ἐπὶ πολὺ κλαίουσαι τοιαῦτα πρὸς αὐτὴν ἔλεγον, καὶ τὴν ἔξοδον, εἰ οἶόν τε ἦν, κωλύσαι φιλονεικοῦσαι, ἤκουσαν φωνῆς παρ' αὐτῆς ἰσχνῆς καὶ λίαν ἀμυδρᾶς καὶ ταῖς ὀξύτερον ἀκροωμέναις ἐνωτισθείσης· καὶ «ἵνα τί μου» φησί «τὴν ψυχὴν συνταράσσετε ὀλολύζουσαι ἔχετε, τέκνα, ἔχετε τὴν

καλῶς ὑμᾶς ποιμανοῦσαν· πιστεύσατε τοσοῦτον ὑπὲρ ἡμᾶς οὖσαν, ὅσον ἐγὼ τῷ γήρα ὑπὲρ ὑμᾶς, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναπέπαυται ἐπ’ αὐτῇ. καὶ ἦν ἐμοὶ πείθησθε μὴ ἂν πρὸς ἐτέραν ἀποβλέψαι, τὴν ἀδελφὴν ὑμῶν Εἰρήνην λέγω, τὴν φωτὸς θυγατέρα, τὴν ἀμνάδα τοῦ Ἰησοῦ τὸ ταμιεῖον τῶν χαρισμάτων τοῦ παρακλήτου.» καὶ ταῦτα εἰποῦσα καὶ «δόξα τῷ ἐλέει σου, κύριε» τελευταῖον φθεγξαμένη, χερσὶν ἁγίων ἀγγέλων τὸ πνεῦμα παρέδωκεν.

πάντα οὖν ἐπ’ αὐτῇ τὰ κατὰ νόμον ταφῆς ἐπιτελέσασαι καὶ μωθ’ ἐτέρων ἱερῶν κηδεύσασαι ταύτην σωμάτων, ἐπὶ φροντίδα τῆς μελλούσης αὐτῶν ἐστράφησαν προεστάναι. συναθροισθεῖσαι τοίνυν ἐν τῷ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ναῷ, ὃν εὐκτήριον ὄντα τῆς μονῆς ὁ λόγος ἐδήλωσεν οἶκον, πᾶσαι μὲν ἀπέβλεψαν κοινῇ γνώμῃ πρὸς τὴν ἀξιάγαστον Εἰρήνην, οὐδεν δὲ τὸ παράπαν πρὸς αὐτὴν εἰρήκασι περὶ τούτου, μὴ καὶ λάθῃ ταύτας, ὑφορώμεναι, διαφυγοῦσα τῆς μονῆς· ἤδεισαν γὰρ αὐτῆς τὸ μέτριον τοῦ φρονήματος καὶ ὥς οὐκ ἂν καταδέξαιτο τὴν προστασίαν, μὴ τῆς ἄνωθεν προνοίας καὶ ἄκουσαν εἰς τοῦτο κατεχούσης αὐτήν.

[p.26]

ἐν τῷ ναῷ δὲ προσευζάμεναι ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸν πατριάρχην εἶχοντο φερούσης, ὥς ἂν δι’ αὐτοῦ τὴν ἀξίαν θεόθεν λάβωσιν ὁδηγόν. ἦν δὲ τοὺς οἵακας τῆς ἀρχιερωσύνης ὁ πάντα ἄριστος διακυβερνῶν

Μεθόδιος τῆς Κωνσταντίνου, ὁ ὁμολογητής, ὃς πολλὰ μὲν ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων ὑπέμεινε, βασιλέων ὑπερμαχούντων τῆς ἀσεβείας καὶ προπολεμούντων κατὰ τῆς εὐσεβείας, πολλοῖς δὲ στίγμασι καὶ κινδύνοις κεκοσμημένος τοῖς ὑπὲρ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἀχράντων εἰκόνων, καὶ διὰ τοῦτο μὴ μόνον τῆς αἵρέσεως καταλύτης καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχος ἱκανός, ἀλλὰ καὶ θαυμάτων αὐτουργὸς καὶ πνεύματος ἀνάμεστος ἁγίου καὶ διορατικὸς τὰ τῷ θεῷ δοκοῦντα καλῶς καταστοχαζόμενος.

ὥς οὖν ἤπτοντο τῆς ὁδοῦ, προφασιζομένη προφάσεις οὐκ ἤθελεν ἡ Εἰρήνη ταύταις συνέπεσθαι· μόλις οὖν αὐτὴν πείσασαι συνοδοιπορεῖν τὸ πατριαρχεῖον κατέλαβον. ὑπομνησθέντος τοίνυν, ὥς ἔθος, τοῦ μεγάλου Μεθοδίου εἰσίασιν αἱ ἀδελφαὶ πᾶσαι ἅμα πρὸς αὐτόν, καὶ τὴν συνήθη βαλοῦσαι μετάνοιαν ἔκειντο τὴν εὐλογίαν ἀναμένουσαι. Εὐλογήσας δὲ καὶ ἀναστῆναι ταύταις ἐγκελευσάμενος ἡρώτα μαθεῖν τὴν προκριθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν εἰς προστασίαν αὐτῶν· αἱ δὲ «μηδεμίαν ἐξ ἡμῶν» ἔφασαν «τό γε νῦν ἔχον, ὃ δέσποτα, ἐξειλέχθαι παρ' ἡμῶν· τὸ πᾶν δὲ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἐνοικοῦντι ἐν σοι πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἀναθέμεναι, πρὸς τὴν σὴν ἤκομεν ἁγιότητα.» ὁ δὲ θεοφόρος ἐκεῖνος ἀνὴρ «οἶδα» φησὶ «τὴν σεμνοτάτην Εἰρήνην αἰρεῖσθε πᾶσαι, καλῶς γε φρονοῦσαι καὶ θεαρέστως, καὶ χάρις τῷ θεῷ, ὅτι οὐκ ἀπέκρυψε τὰ κατ' αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ.» ταῦτα δὲ ὥς ἤκουσαν, ἐκπλήξει καὶ φόβῳ

συνεχόμεναι οὐδὲ ἀποκρίνασθαι εἶχον, μόνον δὲ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ καταβαλοῦσαι ἑαυτὰς «ὄντως ὁ θεὸς ἐν σοὶ ἐστίν» εἶπον, «καὶ ὑπ’ αὐτοῦ ὡδηγήθης, ἅγιε τοῦ Θεοῦ.» εὐθὺς

[p. 28] οὖν μηδὲν μελλήσας ὁ πατριάρχης ἐξαναστὰς τοῦ θρόνου καὶ θυμιατήριον αἰτήσας, βαλὼν τε θυμίαμα καὶ τὸν θεὸν εὐλογήσας, ὕμνωδίας τε προσφόρου πρῶτος ἀρξάμενος, διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρῶτον χειροτονεῖ τὴν Εἰρήνην (ἴδει γὰρ τῷ ἐν αὐτῷ πνεύματι καὶ τὴν αὐτῆς καθαρότητα) καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν τῆς ἡγουμενείας ἐπιτίθησι σφραγίδα· καὶ πολλὰ μὲν περὶ προστασίας εἰπὼν πρὸς αὐτήν, πλείονα δὲ ταῖς ἄλλαις περὶ τε πίστεως καὶ ὑπακοῆς καὶ τῶν ἐκεῖθεν ὑπομνήσας κολαστηρίων καὶ αὐθις τῶν ἀγαθῶν, ἃ τοῖς εὖ ἢ κακῶς τὸν βίον ἐνταῦθα διανύουσιν ἀναμένει, τὴν ὁμόνοιάν τε ταύταις καὶ τὴν ἀγάπην ἐπευξάμενος ἀπέλυσεν αὐτὰς ἐν εἰρήνῃ.

8. ἡ μὲντοι τὴν προστασίαν τῆς μονῆς ἄρτι τοῦ Χρυσοβαλάντου κατὰ θείαν πρόνοιαν ἀναδεξαμένη Εἰρήνη εἰς νοῦν λαμβάνουσα τὰ προρρηθέντα πάλαι αὐτῇ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰωαννικίου καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀπόρρητον τοῦ Θεοῦ οἰκονομηθέντα σοφίαν κατανοοῦσα, παρ’ ὅλην τὴν ὁδὸν οὐκ ἔληγε τῶν δακρύων, τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ἐκπληττομένη καὶ πρὸς τὸ τῆς ταπεινώσεως πολλῷ πλέον νῦν καταβαίνουσα βάθος καὶ ἀναξίαν ἑαυτὴν καὶ τῆς γῆς ὑπολαμβάνουσα, τῆς θείας χάριτος, ὥς εἰκός, δι’ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ θεοφόρου Μεθοδίου

ἐπικαταπτώσεως αὐτῆς τῇ ψυχῇ καὶ πρὸς τὴν ἄκραν
 συνδιατιθείσης αὐτὴν μετριοφροσύνην. ὅπερ
 θαυμάζουσαι αἱ ἀδελφαί, «μὴ οὕτω λυπεῖσθαι ἢ
 παρεκάλουν αὐτήν, «καὶ ἀδημονεῖν περὶ τῆς
 ἡμετέρας», λέγουσαι, «προστασίας· πᾶσαι γὰρ ἡμεῖς
 πρὸς πᾶσαν ὑπακοήν, ἰδοὺ, σοὶ ἐτοίμως ἔχομεν»
 (ἀγνοοῦσαι πάντως ἅπερ ἐκείνη κατὰ νοῦν ἐλογίζετο),
 «καὶ οὐδὲν

[p. 30] ἔσται πρόσκομμα παρ' ἡμῶν, ῥάδια πάντα τῆς
 ἡμετέρας ὑπακοῆς Θεοῦ διομαλιζούσης σοι ῥοπή.»

ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ μοναστήριον κατέλαβον τὰς τε συνήθεις
 εὐχαριστίας ἀπέδωκαν τῷ κηδεμόνι Θεῷ καὶ σιτίων
 κοινῇ μετέλαβον τραπέζην, τὸ ταῖς προεστώσαις
 ἀφωρισμένον παραλαβοῦσα κελλίον, κλείσασα τὴν
 θύραν προσηύχετο τῷ βλέποντι ἐν τῷ κρυπτῷ,
 συναντιλήψεσθαι αὐτῇ τὸν Θεὸν ἱκετεύουσα τῆς τῶν
 ἀδελφῶν προστασίας· καὶ δάκρυσι τὸ ἔδαφος
 καταρραίνουσα πολλὴν ἠτεῖτο καὶ μεγάλην ἐξ ὕψους
 αὐτῇ καταπεμφθῆναι τὴν συνεργίαν, «σὺ γὰρ εἶ»
 λέγουσα «ὁ ποιμὴν ὁ καλός, σὺ εἶπας τοῖς μαθηταῖς,
 Ἡεῖς ὑμῶν ἐστὶ καθηγητής, ὁ Χριστός· ἢ σὺ εἶ ἡ θύρα
 τῶν προβάτων ὁ εἰσάγων αὐτὰ εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν
 αἰώνιον· σὺ εἶ καὶ ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος· καὶ εἰ
 σὺ εἶ ὁ ὁδηγὸς ἡμῶν, ἀντιλαβοῦ τῆς δούλης σου καὶ
 τοῦ μικροῦ τούτου ποιμνίου σου καὶ διατήρησον ἡμᾶς
 ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τοῦ νοητοῦ καὶ δολίου λύκου. οἶδας
 γὰρ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ ὥς οὐδὲν ἡμεῖς ἀνύειν

ὅλως δυνάμεθα μὴ τῆς παρὰ σοῦ βοηθείας ἡμῖν χορηγουμένης.»

ἐπὶ πολὺ δὲ προσευξαμένη καὶ μετρίαν ἄνεσιν λαβοῦσα, ἤρξατο πρὸς ἑαυτὴν τοιαῦτα διαλέγεσθαι· «ἄρά γε, ταπεινὴ Εἰρήνη, ἐπιγινώσκεις τὸ φορτίον ὅπερ σου Χριστὸς ἐπὶ τῶν ὤμων ἐπέθετο ψυχὰς ἐνεπιστεύθης, ὑπὲρ ὧν θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεε· καί, ὡς ἤκουσας, οὐδὲ ὁ κόσμος ἅπας μιᾶς ψυχῆς ἀντάξιος. οὐδ' ἐκεῖνο πάλιν ἀγνοεῖς, ὅτι, ἐὰν ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον ἕκαστος δώσῃ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὑπὲρ ψυχῆς ἀπολλυμένης οἷα πείσεται ὁ τὴν φροντίδα ταύτης ἀναδεδεγμένος, εἰ μὴ τὰ παρ' ἑαυτοῦ ποιήσῃ πρὸς τὴν αὐτῆς σωτηρίαν. ἐπαγρυπνεῖν σε δεῖ πάντως περισσοτέρως ἐν εὐχαῖς, καρτερεῖν ἐν νηστείαις, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδελφῶν σου βαστάζειν καὶ πάντα φέρειν γενναίως καὶ πράως. πρόσεχε δὲ σεαυτῇ, μήποτε τὸ σὸν ἐλάττωμα τὸ σε λανθάνον ἀφορμὴ τινὶ τῶν ἀδελφῶν [p. 32] ἀπωλείας γένηται καὶ πληρωθῇ ἐπὶ σοὶ τὸ λέγον ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ ὅτι· Ἦ τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφοτέροι πεσοῦνται εἰς βόθυνον. Ἦ»

ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς ἑαυτὴν τοιαῦτα, οἷς δὴ καὶ θάξασα τὴν ψυχὴν ἀπὶ πολλῶ πλείονα διήγειρε τὴν ἄσκησιν, ἀγγελικὴν διόλου βίωσιν ἐλομένη καὶ πολιτείαν, νηστείας μὲν ἀνύουσα πολυημέρους, στάσεις παννύχους, γονάτων ὑπὲρ ἀριθμὸν τελοῦσα κλίσεις,

χαμευνία ξηρᾷ καὶ μὴ μᾶλλον ἀνέσεως ὅσον
κακοπαθείας ἀφορμῇ κεκρημένη, καὶ διὰ τῶν
τοιούτων τὴν εὐνοίαν σπεύδουσα τοῦ Θεοῦ ἐπισπᾶσθαι
καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ χορηγουμένην σύνεσιν
διδάσκουσιν ἔχειν καὶ πρὸς πᾶσαν μυστικῶς
ὁδηγοῦσαν τὴν ἀλήθειαν.

οἷα δὲ καὶ πρὸς τὰς ἀδελφὰς ἃ ἐδίδασκεν ἡ σοφωτάτη
«οἶδα μὲν» φησὶν «ὃ τίμια θεῷ ἀναθήματα, μηδαμῶς
εὐλογον τὴν ἐμὴν οὐθένειαν εἰς διδασκάλου τάξιν
ὑμῶν προκαθῆσθαι καὶ διδάσκειν ὑμᾶς, ὥς ἐγὼ
πέπεισμαι διδακτὰς εἶναι Θεοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ τοῦ
Θεοῦ κρίματα πάντως ἀνεξερεύνητα καὶ διὰ τοῦτο ἡ
πολύτροπος αὐτοῦ σοφία εἰς τοῦτό μου τὴν ταπείνωσιν
ἤγαγεν, ἄξιόν μὴ προσέχειν ὡς διδασκάλῳ ἀλλ' ὡς
συμβούλῳ καὶ ἀδελφῇ διὰ τὴν ἐπικειμένην μοι
ἀνάγκην· οὐαὶ γὰρ μοί ἐστιν, κατὰ τὸν θεῖον
ἀπόστολον, ἐὰν μὴ τὰ συμφέροντα ὑμῖν
συμβουλεύσαιμι. καὶ ἀνέχεσθε τῶν ῥημάτων τῆς ἐμῆς
ταπεινώσεως δι' ἀγάπην ὑμῖν προσφερομένων· καὶ
γὰρ ἐὰν τὸν βίον τοῦτον τὸν ἀσκητικόν, ὃν ὑπήλθομεν
ἐκουσίως, μὴ κατὰ τοὺς αὐτῷ κειμένους μετέλθωμεν
νόμους, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος οὐδ' αὐτῆς τῆς πίστεως.
χωρὶς γὰρ ἔργων ἡ πίστις νεκρά.»

«ἤκούσαμεν γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν, ζωὴν αἰδίου καὶ
ἀτελεύτητον, τρυφὴν ἀκηράτων αἰωνίων ἀγαθῶν·
ἐπιστεύσαμεν τῷ εὐαγγελισμένῳ καὶ ὑποσχομένῳ

Ἰησοῦ τῷ θεῷ καὶ κυρίῳ ἡμῶν, εἰς ὃν καὶ πεπιστεύκαμεν. καὶ πιστεύσασαι τοῖς ἐπηγγελλμένοις τοσοῦτοις ἀγαθοῖς ἀφήκαμεν τὰ τοῦ κόσμου τερπινὰ ὥς πρόσκαιρα καὶ μικράν τινα καὶ ταύτην ἡχρειωμένην ἔχοντα τὴν ἀπόλαυσιν, οὐ μόνον δὲ οὐχ ἰστάμενα ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ τυχεῖν τῶν οὐρανίων οὐ μικρὸν ἡμῖν εὕρισκόμενα κώλυμα. εἶπερ οὖν μετὰ ταῦτα τούτων

[p. 34] ἐκπεσούμεθα, ἐλεεινότεραι τάχα πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν· ἀποτευξόμεθα δὲ καὶ μάτην ἡμῖν ὅλος οὗτος ὁ κόπος ἔσται, ἐὰν μὴ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ πολιτευσώμεθα. εἶπε γὰρ ὁ κύριος· Ἡοὐδεῖς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει ἢ τοῦ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. Ἡ μία γὰρ οὐσα ἢ ψυχὴ εἰς δύο μερισθῆναι οὐ δύναται· οὐ δύναται ἢ αὐτὴ ἐν ταύτῳ καὶ τρυφᾶν καὶ ἐγκρατεύεσθαι, καὶ πτωχείαν χρημάτων ἔχειν καὶ πλουτεῖν ἐν χρήμασι, καὶ ταπεινῶσιν τοῦ κυρίου μετιέναι καὶ τὴν κενὴν τῶν ἀνθρώπων θερίζειν δόξαν.»

«ἡμεῖς οὖν ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν αὐτῷ. ἐὰν μὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν καὶ πάντα τὰ ἐντὸς ἡμῶν ἀκολουθῇ, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἢ σωματικὴ μόνον ἀκολουθήσις· ἀλλὰ δέον ἡμᾶς πᾶσαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς διῶσαι βιωτικὴν ἐπιθυμίαν καὶ προσπάθειαν, ἵνα μὴ τὰ ἔξω φαινόμενα τὸν κόσμον φυγοῦσαι τὰ ἔνδον μέσον ὦμεν τοῦ κόσμου, ἐφιεμέναι τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν

ἀνθρώπων, ἱματίοις ἀνθοβαφέσι καὶ πολυτίμοις κοσμεῖσθαι καὶ χαίρειν, στρωμαῖς ὑψηλαῖς τε καὶ μαλακαῖς καὶ πολυτελέσιν ἀνακλίνεσθαι, πολυφαγίαις καὶ οἰνοποσίαις ἀμέτροις βαρύνεσθαι, καὶ ἀδικεῖν τὴν ψυχὴν ---ἀδικία γάρ ἐστι πᾶν τὸ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν--- καὶ τοῖς ἄλλοις κατὰ κόσμον πράγμασιν ἐντρυφᾶν, οἷς καθάπαξ ἀπεταξάμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων· ἀλλὰ δεῖ τροφᾶς ἡμᾶς ἐχούσας καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεῖσθαι, καθὼς γέγραπται.»

«τὸ δὲ ἔργον ἡμῶν καὶ τὸ ἀγώνισμα τὸ μέγα ἐκεῖνο ἂν εἴη, τὸ τὰς ἀρετὰς ἐκεῖνας κτήσασθαι, αἱ σώζουσιν ἡμᾶς· τὴν ἀγνείαν τε καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον ἀλλ' ἀκούσει. Ἠάρθῃτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν κυρίου. Ἡ τὴν ταπεινοφροσύνην ὅτι· Ἡ πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. Ἡ εἶπεν ὁ κύριος. Ἡ ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Ἡ [p. 36] τὴν διηνεκὴν κατάνυξιν ὅτι· Ἡ μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἡ τῶν γὰρ ἐπεγνωκότων τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ἐστὶν, οὐ τῶν πλουτούντων ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ οἰήσεται τῆς τοῦ νοὸς αὐτῶν ματαιότητος· καὶ τὴν ἀοργησίαν ὅτι· Ἡ πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἐστὶ τῇ κρίσει. Ἡ εἰκὴ δὲ ἐστὶ πᾶν τὸ μὴ διὰ θεὸν γινόμενον. Ἡ εἰ μὴ γὰρ περισσεύσει. Ἡ φησὶν. Ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ δυνησόμεθα εἰσελθεῖν εἰς τὴν

βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἡ τὰ δὲ περιπεύοντα τῆς ἐκείνων δικαιοσύνης ταῦτά ἐστιν, οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι τοιαῦτα ἀπητοῦντο· ὑπὲρ φύσιν γὰρ ἡ ἀγνεία, ὑπὲρ φύσιν καὶ τὸ ἀόργητον. ἀφ' οὗ δὲ ὁ ὑπὲρ φύσιν παρεγένετο, θεὸς ὢν καὶ ἄνθρωπος, καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν ταῦτα τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν ἐδωρήσατο· δωρεῖται δὲ τοῖς αἰτοῦσι μόνοις, καὶ τούτοις μὴ ἐν δισταγμῷ καρδίας· Ἡ ἀνὴρ γὰρ δίψυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Ἡ»

«καὶ ἐπειδὴ οὐ τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστιν ἡ τούτων κτῆσις, διὰ τοῦτο καὶ τὸν κόσμον ὠρίσθημεν μισῆσαι καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵν' ἐν πρώτοις τέως μὴ ἔχωμεν ἔχθραν πρὸς τὸν θεόν, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου ἔχθρα εἰς Χριστὸν ἐστιν, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ μᾶλλον ἀγάπησιν καὶ φιланθρωπίαν ἀπολάβωμεν· δεύτερον δέ, νηστεύωμεν, ἀγρυπνῶμεν, προσευχώμεθα, τοῖς πένησι τὰ ὑπάρχοντα σκορπίζωμεν, δάκρυσι τὸν κύριον δυσωπῶμεν, ὅπως ἐπιβλέψη ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν καὶ ταύτας ἡμῖν χαρίσῃται τὰς ἀρετάς. καὶ γὰρ ἀγνισθεῖσα ψυχὴ θεὸν καθορᾷ καθορωμένη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ κατοικητήριον τῆς θείας ἀγαθότητος γίνεται· Ἡ μακάριοι γὰρ Ἡ φησὶν Ἡ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. Ἡ μὴ ἀγνοοῦσα δὲ ὅθεν ἔχει τὴν ἀγνείαν, οὐ καυχᾶται ὡς μὴ λαβοῦσα, ἀλλὰ ταπεινοφρονεῖ ὡς λαβοῦσα, καὶ ἐστιν αἰὲν κατανευγμένη καὶ πλήρης πίστεως καὶ ἐλεημοσυνῶν·

[p. 38] ἐλεηθεῖσα γὰρ ὑπὸ Θεοῦ πάντας ἐλεεῖ καὶ πᾶσι φιλανθρώπως συμπαθεῖ. καὶ οὕτω κάθηται ἐν ἀοργησίᾳ κληρονόμος καὶ τῶν ἐπιγείων καὶ τῶν οὐρανίων, ὥς μηδὲν ἔχουσα καὶ πάντα κατέχουσα. τῆς δὲ τοιαύτης ψυχῆς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ καὶ φύλακές εἰσι καὶ διάκονοι, αἰδούμενοι καὶ τιμῶντες αὐτὴν καὶ περιέποντες· διὸ παρακαλῶ πάσας ὑμᾶς καὶ τῶν ἰχνῶν ὑμῶν ἐφάπτομαι, μὴ ἀποκάμωμεν αἰτοῦσαι τὸν κύριον, ἕως ἂν ἡμᾶς ἀξιώσῃ τῶν δωρεῶν αὐτοῦ τούτων τῶν ἐπουρανίων καὶ τελείων καὶ πῆξῃ ταύτας ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, ὥς ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν ἀναφαιρέτους, οὐχ ἕνεκεν τῶν δικαιοσυνῶν ἡμῶν, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἕνεκεν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ.»

ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἡ πάνσοφος Εἰρήνη σπλάγχνοις μητρικοῖς οὐ διέλιπε τὰ πνευματικὰ ἑαυτῆς διδάσκουσα τέκνα· καὶ μέντοι καὶ τὸν σπόρον εἰς ἀγαθὴν βάλλουσα γῆν καὶ βλαστάνοντα καὶ αὐξάνοντα καὶ καρποφοροῦντα βλέπουσα ἔχαιρε καὶ τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἀπεδίδου.

9. ἦλθεν οὖν ἐπὶ λογισμὸν αὐτῇ ποτε παράδοξόν τι καὶ φοβερὸν καὶ τῆς πρὸς Θεὸν αὐτῆς πίστεως τεκμήριον ἐναργές. ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ· «εἴ μοι διορατικῶς εἰδέναι κύριος ἔδωκε τὰ κρυφῇ παρὰ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν γινόμενα, τὰς μὲν ἐπηνώρθουν ἂν σφαλλομένας, τὰς δὲ προκοπτούσας τρέχειν ἂν συνώθουν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς εὐτονώτερον.» καὶ ταῦτα λογισαμένα πρὸς τὴν αἴτησιν ὅλην ἑαυτὴν

ἀδιστάκτως ἔδωκε, δάκρυσιν πολλοῖς καὶ κλίσει
 γονάτων πολλήν τῷ Θεῷ περὶ τούτου τὴν ἰκεσίαν
 προσάγουσα. οὐ γὰρ ἡγνώνει τὸ τοῦ χαρίσματος,
 μέγεθος, τάξιν ἐπέχον δευτέραν τῶν εἰς οἰκοδομὴν τῆς
 ἐκκλησίας μέτρῳ πίστεως ὑπὸ τοῦ πνεύματος
 διανενημεμένων, καθά φησιν ὁ ἀποστόλος· Ἡ καὶ οὗς
 μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους,
 δεύτερον προφήτας. Ἡ ἔνθεν τοι καὶ ταχέως
 ὑπήκουσεν αὐτῆς ὁ λέγων· Ἡ ἔτι λαλοῦντός σου ἔρῳ,
 ἰδοὺ παρέιμι. Ἡ ἐφάνη γὰρ
 [p. 40] οὐρανόθεν ἄγγελος Θεοῦ, στολήν ἐνδεδυμένος
 λευκὴν καὶ τὸ εἶδος ἑξαστράπτων, καὶ κατὰ πρόσωπον
 αὐτῇ παραστὰς χαρᾶς ἐπλήρου ταύτην ὀπόσης ἂν
 εἴποις· καὶ οὐ μόνον τῷ παραδόξῳ τοῦ σχήματος οὐ
 κατέπληξεν, ἀλλὰ καὶ προσηνῶς αὐτῇ διελέγετο καὶ
 φησί· «χαίροις τοῦ Θεοῦ πιστοτάτη θεράπεινα· ἰδοὺ
 σοι κατὰ τὴν αἴτησιν ἀπέστειλέ με κύριος εἷς
 διακονίαν διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν
 διὰ σοῦ. ἔσομαι δὲ μετὰ σου διὰ παντός, τὰ κρυφῇ
 γινόμενα καθ' ἡμέραν σαφῶς ὑποδεικνύων σοι.» καὶ
 ταῦτα εἰπὼν, ἐκεῖνος μὲν ἀπέστη τῶν ὄψεων αὐτῆς·
 αὐτὴ δὲ εἰς τὸ ἔδαφος ἑαυτὴν ὑφαπλώσασα καὶ
 κολληθῆναι τούτῳ βιαζομένη τὴν εὐχαριστίαν οὕτως
 ἀνέπεμπε τῷ Θεῷ, καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνης οὐ διέλιπεν ὁ
 ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ὀπτανόμενος καὶ δῆλα καθιστῶν οὐ
 τὰ ταῖς ἀδελφαῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ πᾶσι πραττόμενα
 καὶ λανθάνοντα.

μετὰ γοῦν τὰς ὀρθρινὰς δοξολογίας, ἐπεὶ καὶ πάννυχος ἦν ἡ στάσις αὐτῇ, κατὰ μόνας μικρὰν τινα τῷ σώματι τὴν ἄνεσιν διδοῦσα καὶ ὕπνου μεταλαμβάνουσα (οὕτω γὰρ εἴθιστο), εἰς τὸ τοῦ ναοῦ εἰσῆει διακονικόν, καὶ τῶν ἀδελφῶν ὀνομαστὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐκάστην καλοῦσα καὶ ταύτην παρακαθιζομένη ὁμαλῶς πῶς ὑπηνίττετο τὰ ἄδηλα καὶ κρύφια· καὶ τῶν τῆς ψυχῆς κινήματων αὐτῆς καὶ διανοημάτων εὐφυῶς καθήπτετο, νύπτουσα τὸ συνειδὸς καὶ εἰς ὁμολογίαν τῶν σφαλμάτων καὶ μετάνοιαν ἐρεθίζουσα καὶ παντελοῦς λαμβάνουσα τῶν τοιούτων διορθώσεως ὑπόσχεσιν· ὅπερ ἐξίστασθαι ἑαυτῶν ἐποίει τὰς ἀδελφάς, καὶ οὐκέτι ταύτη προσεῖχον ὥς πρότερον, ἀλλ' ὑπὲρ ἄνθρωπον εἶναι τὴν Εἰρήνην καὶ ὁμολόγουν καὶ ἀνεκκήρυττον.

10. καὶ φήμη τις περὶ αὐτῆς μεγάλη τὰς ἀπάντων ἐντεῦθεν διέθεεν ἀκοάς· καὶ πᾶσα πρὸς αὐτὴν ἡ πόλις συνέτρεχε πρόσωπον αὐτῆς ἐπιποθοῦντες ἰδεῖν τὸ τίμιον καὶ λόγον αὐτῆς ἀκοῦσαι καὶ εὐχῶν [p. 42] ἀπολαῦσαι. πᾶσι δὲ τοῖς προσερχομένοις τὸν τῆς ἀγάπης νόμον ἀποπληροῦσα τὰ κατὰ ψυχὴν περιπαθῶς εἰς φανερόν αὐτοῖς ἤγεν ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ πρὸς μετάνοιαν καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐπιστροφὴν ἐνήγεν ἐνταλμάτων, τὴν τοῦ βίου ματαιότητα διεξιούσα καὶ τὸ τῆς δίκης ἄφυκτον καὶ τῆς γεέννης τὸν φόβον καὶ τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν, «εἰ μὴ γὰρ ἐνταῦθα» λέγουσα «διὰ μετανοίας τῶν σφαλμάτων τὴν ἄφεσιν εὕρωμεν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐκκαθαρθῶμεν,

ὥσπερ οὐκ ἔστι μετὰ τὴν ἔξοδον ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια, οὕτως οὐδὲ τῆς ἀποκειμένης τοῖς ἁμαρτάνουσι κολάσεως καὶ τιμωρίας ἀποφυγή.»

παρήγγελλε δὲ μάλιστα πάντων ἀκαθαρσίας ἀπέχεσθαι καὶ πλεονεξίας καὶ τρυφῆς, «τούτοις γάρ» φησὶν «ὁ πονηρὸς τοὺς ἐν βίῳ κλονουμένους ὡς ἄρκυσιν ἰσχυροῖς εὐκόλως καταζωγρεῖ,» ἐλεημοσύνης δὲ καὶ σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας κατὰ τὸ δυνατόν ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἀεὶ μετανοεῖν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι παραπτώμασι·

«πολλὰ γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμῖν τὰ προσκόμματα. δεῖ δὲ καὶ τὴν γλῶσσαν παιδεύειν μὴ πρὸς ὕβρεις καὶ λοιδορίας εἶναι πρόχειρον· Ἡὸς γὰρ ἐὰν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· μωρέ, ἔνοχος ἔσται τῷ πυρὶ τῆς γεέννης⁷), ὡς ἠκούσαμεν, καὶ Ἡὲν ὃ κρίματι κρίνομεν κριθησόμεθα. Ἡ εὐκόλος γὰρ ἢ διὰ γλώσσης ἁμαρτία καὶ χαλεπή, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄλλως ἁμαρτάνειν οὐχ ἔτοιμον, τὸ δὲ διὰ γλώσσης ἁμαρτάνειν πρόχειρον. τοὺς ὄρκους φεύγειν τελέως καὶ μὴ διασύρειν τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα πανταχοῦ καὶ περιπτῶν ἕως καὶ οὐδαμινῶν προφάσεων, ὅπερ φρίττουσι καὶ ἄγγελοι ὀνομάζοντες· καταφρόνησις γὰρ τοῦτο τοῦ Θεοῦ. καὶ ἐπειδὴ ὁ καταφρονῶν πράγματος καταφρονηθήσεται ὑπ' αὐτοῦ, τί πείσεται ὁ καταφρονούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πῦρ ἡμᾶς δοκιμάσαι περιμένει καὶ διακρίναι τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀσεβῆ. σεβασθῶμεν καὶ φοβηθῶμεν τὸν θεὸν καὶ τὴν ἑαυτῶν μὴ περιφρονῶμεν σωτηρίαν·

διὰ τοῦτο γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς
 παρήγαγεν, ἵνα μερίς καὶ κληῖρος τοῦ Θεοῦ γενώμεθα
 καὶ μὴ τῷ διαβόλῳ μερίς, ᾧ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον
 ἡτοίμασται, ὥστε σὺν ἐκείνῳ
 [p. 44] βληθῆναι εἰς τὴν ἀνύποιστον ἐκείνην καὶ
 ἄσβεστον εἰς αἰῶνας τηγανίζεσθαι φλόγα. τὸ μὲν γὰρ
 ἁμαρτάνειν τῆς φυσικῆς ἡμῶν ἀσθενείας ἴδιον, τὸ
 ἐλεεῖν δὲ καὶ συγχωρεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας
 ἔργον· ἀλλὰ τοῖς ἐπισταμένοις τὴν ἑαυτῶν ἄγαν
 οὐθένειαν τοῦτο, οἱ καὶ ὁμολογοῦσι ταύτην ἐνώπιον
 αὐτοῦ καὶ μετὰ δακρύων αἰτοῦσι τῶν ἐπταισμένων τὴν
 ἄφεσιν.» τούτοις οὖν καὶ τοῖς τοιούτοις πολλοὶ τῶν
 προσιόντων αὐτῇ συγκλητικῶν καὶ τῶν ἄλλως ἐχόντων
 κατὰ τὸν βίον διδασκόμενοι καὶ νοουθετούμενοι, καὶ
 γυναικῶν δὲ καὶ παρθένων τῶν περιφανείᾳ γένους
 σεμνυνομένων, προσεῖχον ἑαυτοῖς καὶ τὴν ἀπάγουσαν
 εἰς ζωὴν μετὰ πάσης προθυμίας ἐπορεύοντο πορείαν,
 διὰ στόματος φέροντες πανταχοῦ τὴν Εἰρήνην καὶ
 θαυμάζοντες.

11. αὐτὴ δὲ οὔτε τῆς πρὸς θεὸν ἔληγεν εὐχαριστίας,
 οὔτε τῆς παννύχου στάσεως ἐνεδίδου. καὶ δὴ ποτε
 περὶ δυσμᾶς ἡλίου ταύτης ἀρξαμένης καὶ τὰς ὀσίας
 ἐπαράσης χεῖρας, ὥς ἔθος, εἰς οὐρανόν, περί που τὸ
 μεσονύκτιον φάλαγξ δαιμονίων ἀθρόον ἐπιστᾶσα
 φωναῖς ἀσήμεοις τε καὶ τεταραγμένη βοῇ τὴν ἀκίνητον
 αὐτῆς διασαλεῦσαι στάσιν ἐπειρῶντο. τούτων δὲ
 πονηρότερον ἐν οἷα καὶ ἀνθαδέστερον πλησίον αὐτῆς

γενόμενον ἔφκει ταύτην μυκτηρίζειν καὶ τὰ μίμων
φθέγγεσθαι, Εἰρήνην ξυλίνην καὶ ξυλίνοις τοῖς ποσὶ
βασταζομένην λέγον καὶ ἄλλ' ἅπτα φλυαροῦν· καὶ
μεταβαλλόμενον αὖθις ᾠδύρετο, «ἕως πότε τὴν γενεὰν
ἡμῶν» φάσκον «θλίβεις ἕως πότε ταῖς μακραῖς σου
μαστιγίς ἡμᾶς προσευχαῖς ἕως πότε καίεις ἡμᾶς ἕως
πότε σου ἀνεξόμεθα πλήρεις ἡμεῖς ἀνίας τῆς παρὰ
σοῦ.»

εἶτα σὺν ἐκείνῳ ἐδόκουν καὶ τὰ λοιπὰ κατατρύχεσθαι
καὶ τὰς περειαῖς [λεγε· παρειὰς] τύπτοντα θρῆνον
πολὺν ἐξηχεῖν ὥς ἐπὶ μεγάλη τούτοις τῇ συμφορᾷ. ὥς
δὲ μηδὲν ἦνυον πρὸς τὸ σπουδαζόμενον αὐτοῖς,
ἐκείνη [p. 46] δὲ ὥσπερ ἀρπαγεῖσα εἰς οὐρανὸν ὅλην
εἶχεν ἐκεῖ πρὸς θεὸν τὴν διάνοιαν, ἀκλόνητος τὸ
παράπαν καὶ ἀπτόητος ἰσταμένη, τὴν χεῖρα τὸ
δαιμόνιον ἀπλῶσαν καὶ πυρσὸν ἀπὸ τῆς θρυαλλίδος
ἐπιμῦξαν καθῆκε περὶ τὸν τράχηλον τῆς ὀσίας. ὁ δὲ
καθάπερ τισὶ ριπίσιν ἀνάψας, ὅλον μὲν τὸ κουκούλιον
σὺν τῷ ἐπωμίῳ καὶ τῷ χιτωνίσκῳ λάβρως κατακαίων
ἤψατο καὶ τῶν σαρκῶν· καὶ διεπορεύετο καταφλέγων
τοὺς ὠμούς, τὸ στήθος, τὴν ράχιν, τοὺς νεφρούς, τοὺς
λαγόνas, καὶ μικροῦ δεῖν ὅλον ἂν περιῆλθε τὸ σῶμα τὸ
πῦρ ἐπινεμόμενον, εἰ μὴ τις τῶν ἀδελφῶν τις
νυκτεριναῖς εὐχαῖς ἐγρηγορυῖα καὶ τῆς κνίσσης τῶν
σαρκῶν ὀσφραινομένη καὶ «ποῦ ποτε τῆς μονῆς τὸ
καιόμενόν ἐστιν» ἐξῆι θροηθεῖσα τῆς κέλλης· καὶ
ρίνηλατοῦσα ἐπομένη τῇ δυσωδίᾳ μέχρι τοῦ τῆς

προεστώσης ἔστησε τοὺς πόδας κελλίου.
 παρακύψασα δὲ καὶ τοῦτο καπνοῦ καὶ κνίσσης
 πεπληρωμένον εἰδοῦσα, τῆς θύρας ἐκτροφὴν μόγισ
 ποιησαμένη εἰσῆλθε μὲν, εὔρε δὲ (θέαμα φρικτόν)
 ὅλην μὲν τὴν Εἰρήνην ἐμπεπρησμένην, ἀκίνητον δὲ
 καὶ ἄρρεπὴ καὶ ἀήτητον ἐστηκυῖαν καὶ μηδαμῶς τῆς
 τοσαύτης ἐπιστρεφομένην πυρκαϊᾶς.

ἐπεὶ δὲ πρὸς μόνον σπεύδουσα τὸ κατασβέσαι τὴν
 φλόγα καὶ τοῦ πυρὸς ἐνελέσθαι τὴν διδάσκαλον
 ἤρξατο τε κλονεῖν αὐτὴν καὶ συσσεῖειν σβεννῦσα τὸ
 πῦρ καὶ καταστέλλουσα τὴν φλόγα, τὰς χεῖρας ὁψέ
 ποτε τῆς ἐκτάσεως ἐκείνη κατενεγκοῦσα, «ἵνα τί τοῦτο
 πεποίηκας, τέκνον μου» ἀπεκρίνατο «τί με τοσούτων
 ἀπεστέρησας τῇ εὐνοίᾳ σου ταύτῃ τῇ ἀκαίρῳ τῶν
 ἀγαθῶν οὐ δέον ἡμᾶς φρονεῖν τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ
 τὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδοὺ γὰρ πρὸ τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν ἄγγελος
 ὥρᾳτο Θεοῦ πλέκων μοι στέφανον ἐξ ἀνθέων ὧν
 ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἤδη τὴν
 χεῖρα

[p. 48] διατεινομένην εἶχε τῇ ἐμῇ τοῦτον ἐπιθεῖναι
 κεφαλῇ· σοῦ δὲ τῆς προμηθείας ἕνεκεν ἄπεισὶ με
 λιπών, ἔχων τὸν στέφανον μεθ' ἑατοῦ. τί οὖν μοι,
 τέκνον, ἀγνωμοσύνης χεῖρονα τὴν εὐγνωμοσύνην
 ἀπέδωκας μισῶ δωρεὰν προξενούσάν μοι ζημίαν.» ὥς
 οὖν ταῦτα ἤκουσεν ἡ μαθήτρια, δάκρυα στάζουσα τῶν
 ὀφθαλμῶν, ἤρξατο τὰ προσφύντα ταῖς σαρξὶ τῆς ὀσίας
 ῥάκια ζέοντα ἔτι τοῖς δακτύλοις ἐκείθεν ἀνασπᾶν· καὶ

ἰδοὺ ξένη τις ἐκ τούτων ἀνεπέμπετο εὐωδία μύρου παντὸς καὶ ἀρωμάτων πολυτίμων ἀσυγκρίτως εὐωδεστέρα, ἥτις ὅλην ἐπλήρωσε τὴν μονήν, ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας καὶ τοὺς παροδεύοντας ἐπευφραίνεσθαι διαρκοῦσα. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ἕτερον ἱμάτιον τῇ ὁσίᾳ εἰ μὴ τοῦτο μόνον, ὅπερ ταῖς τιμίαις σαρξὶν αὐτῆς ἡ φλόξ συγκατέφλεξε, πορευθεῖσα ἤνεγκεν ἡ ἐπαινετὴ μαθήτρια ἱμάτιον ἑαυτῆς καὶ τὴν πνευματικὴν ἐνέδυσσε μητέρα· ἦν γὰρ καὶ τοῦτο μέρος τῶν αὐτῆς κατορθωμάτων, τὸ μὴ δεύτερον κεκτῆσθαι χιτῶνα, ἀλλ' ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην πέμπτην τοῦ πάσχα τὸν φοροῦμενον παρ' ὅλον ἐνιαυτὸν ἀπαμφιέννυσθαι καὶ αὐθις καινὸν ἐνδιδύσκεσθαι, τὸ μέντοι παλαιὸν ἱμάτιον πενομένην δίδοσθαι γυναικί.

12. μετὰ γοῦν ἡμέρας ὀλίγας τῷ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἱατρῷ τὰς πυρακτωθείσας ἱατρευθεῖσα σάρκας, αὐτὴ μὲν εἶχετο τῶν ὁμοίων· τὸ δὲ τῆς προφητείας χάρισμα ἐπὶ πλέον ἠϋζανεν αὐτῇ καὶ ἠϋγαζε καὶ τὰ πόρρω προβλέπειν ἐδίδου. Κυρίλλου γὰρ ποτε πρὸς αὐτὴν τοῦ εὐνούχου παραγενομένου, ὅς οἰκειότατός τε ἦν καὶ [p. 50] εὐνούστατος τῇ ταύτης ἀδελφῇ θεράπων (γυναῖκα δὲ ταύτην ὑστάτην ὁ λόγος ἀνωτέρω τοῦ καίσαρος ἐδήλωσε Βάρδα) κατ' ἰδίαν τοῦτον ἀπολαβοῦσα μηνύει δι' αὐτοῦ τῇ ἀδελφῇ ταῦτα εἰποῦσα, «πρόσεχε καὶ φρόντισον τὰ περὶ σεαυτῆς· ὁ

γὰρ καῖσαρ» φησὶν «ὁ σὸς μὲν ἀνὴρ, ἐμὸς δὲ γαμβρός, συγχωρήσει Θεοῦ καὶ κρίμασιν οἷς οἶδεν ἐκεῖνος ἀνεφίκτοις ἐπιβουλήν ὑποστήσεται ὅσον οὕτω καὶ τεθνήσκει παρὰ τοῦ ἐπιβουλευσαμένου. μετ' ὀλίγον δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀνεψιὸς βασιλεὺς Μιχαὴλ ὡσαύτως πείσεται διὰ τὰς ἀνοσίους αὐτοῦ καὶ ἀθεμίτους πράξεις· διαπαιζὼν γὰρ τὰ θεῖα διαπαιχθήσεται. ἀλλὰ σκεπτέον σοι μήτε θήσιν ἔκφορα ταῦτα μηδενί, μήτε τῷ μέλλοντι κατασχεῖν τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα τῶν σὼν τινα συγγενῶν ἀντιβῆναι μὴ διακωλύσαι· εἰ γὰρ καὶ φόνων αἴτιος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ θεοσεβέσι καὶ βασιλικοῖς κατακεκόσμηται προτερήμασι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ θεὸς εὐδοκεῖ ἐπ' αὐτῷ καὶ οὐκ ὠφελήσεται ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ.» ἀλλ' ἐκείνη τὰς προρρήσεις τῆς ἀδελφῆς πιστὰς εἰδυῖα καὶ ἀναμφιλέκτους, τῷ φίλτρῳ νικηθεῖσα τοῦ ἀνδρὸς ἀνακαλύπτει τούτῳ πάντα τὰ μηνυθέντα. ὁ δὲ σοβαρὸς τε ὢν καὶ ἀπονοίας ἀνάμεστος, ὥς ἀσύνετος οὐ συνῆκε πρὸς θεὸν καταφυγεῖν καὶ τῆς ἄνωθεν τυχὼν ἀντιλήψεως παραδραμεῖν τὸν προκείμενον κίνδυνον, καθὼς ποὺ φησιν Ἰερεμίας ὅτι Ἡ ἐὰν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτοῦ, μετανοήσω καὶ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμην ποιῆσαι αὐτῷ, ἢ ἀλλ' ἐνέκειτο μόνον τὸ ὄνομα ζητῶν τοῦ τὴν βασιλείαν διαδεξομένου μαθεῖν. οὐκ εἶχε δὲ τὸν ἀπαγγέλλοντα· τίς γὰρ ἰκανὸς ἂν ὁ θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται διασκεδάσαι ἀλλὰ καὶ πολλάκις καὶ διαφόρους πρὸς τὴν ὁσίαν ἀπεσταλκῶς περὶ τούτου πεισόμενος εἰς μάτην ἐφαίνετο κοπιῶν, ἕως

μετὰ βραχὺ κατὰ τὴν αὐτῆς ἐξέβη πάντα πρόρρησιν· ὁ μὲν γὰρ καῖσαρ ἀνηρέθη παρὰ τῷ στρατοπέδῳ, βασιλεὺς δὲ ὁ Μιχαὴλ καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἁγίου Μάμαντος μετὰ τὴν ἵπποδρομίαν, ἡνίοχος γὰρ [p. 52] ἦν, κεκραιπαληκῶς ἐξ οἴνου κατὰ κόρον, οὗ συνεχῶς ἀπήλαυε, κρεουργηθεὶς ἀπέρρηξε τὴν ζωὴν, Βασιλείου τοῦ ἐκ Μακεδονίας τὴν βασιλείαν μετ' αὐτὸν κατασχόντος· ὧς τὰ σκῆπτρα ἐπὶ τετάρτην ἢ καὶ πέμπτην ἐξετάθη γενεάν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅσον εἰς ἀπόδειξιν οὗπερ ἡξίωτο προφητικοῦ χαρίσματος.

13. γυνὴ δὲ τις τῶν εὖ γεγονότων, ἐκ Καππαδοκίας καὶ αὐτὴ τὸ γένος ἔλκουσα, προσήει τῇ θαυμασιωτάτῃ γυναικῶν Εἰρήνῃ, τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς κειραμένη καὶ τοῦ καταλόγου τῶν ὑπ' αὐτὴν μια γενομένη μοναζουσῶν. ὁ δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ βασκαίνων διαφερόντως πονηρὸς σφοδρῶς ὑποδὺς τὸν ταύτης κατὰ χώραν μνηστῆρα, λίαν ὑπέκαie τοῦτον καὶ κατέτηκε τῷ τῆς μνηστευθείσης ἔρωτι· ὃν ἐκείνη καταλιποῦσα καὶ πάντων καταφρονήσασα διὰ τὸ πρὸς τὸν κύριον φίλτρον τῇ προστασίᾳ τῆς ὁμοχώρου προσπέφευγεν Εἰρήνης. ἀγνοῶν δὲ ὁ ταλαίπωρος ὡς οὐ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ὁ τοῦ λοιποῦ πρὸς ἐκείνην διὰ κενῆς ἔρωτος (ἐμάνθανε γὰρ ἤδη ταύτην τὸν χρηστὸν ὑπελθοῦσαν τοῦ Χριστοῦ ζυγόν), ἀλλὰ τῆς τοῦ διαβόλου ἔργον ἐπηρείας, ἡνιάτο, ἐδυσφόρει, ἔπασχεν ὅσα τοὺς τοιούτους πάσχειν εἰκός· καὶ τέλος μάγῳ τινὶ

προσδραμὼν εὗρεν αὐτὸν ὡς ὑπηρέτην τοῦ σατανᾶ δοκιμώτατον πάντα ποιήσῃν τὰ κατὰ θέλησιν αὐτῷ καὶ πληρώσῃν ἐπαγγελνόμενον. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος ἐπὶ τῆς Καππαδοκῶν ἐργαζόμενος ἦν.

τὴν κόρην δὲ ζέσις καρδίας ἐπεισπεσοῦσα παρ' ἐλπίδα καὶ ὅλην ἐκφρενῇ μανικῶ τῷ πρὸς τὸν ποτε μνηστῆρα ταύτης ἔρωτι θήσασα οὐδὲ καθεκτὴν εἶναι συνεχώρει, τῇ βίᾳ πηδῶσαν, βοῶσαν, στένουσαν, κλαίουσαν, μεγάλη φωνῇ τὸ ἐκείνου ὄνομα [p. 54] ἀνακαλουμένην καὶ εἰ μὴ τοῦτον δόξη τις αὐτῇ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ τῆς αὐτοῦ κατὰ κόρον ὄψεως ἐπαπολαῦσαι καὶ κοινωνίας, διαβεβαιοῦσαν ὅρκοις φρικώδεσιν ἑαυτὴν ἀπαγχονῆσαι· εἶτα καὶ πρὸς τὸν πυλῶνα πυκνὰ θέουσας ἦν αὐτὴν ὁρᾶν καὶ τὴν ἔξοδον ἐπισπεύδουσας καὶ ταύτην ἀσήμεοις κραυγαῖς καὶ σχήμασιν ἀναιδέσιν ἐπιτάπτουσας τῇ θυρωρῷ. ὡς οὖν εἰς ἀκοὰς ἦκε ταῦτα τῇ μακαρίᾳ Εἰρήνῃ, τὰς ὄψεις αὐτῆς ἀμφοτέραις τύψασα χερσίν, «οἴμοι τῇ ἀθλίᾳ» εἶπεν «ὅτι ῥαθυμία τῶν ποιμένων οἱ λύκοι τὰ πρόβατα διαρπάζουσιν· ἀλλ' οὐ χαιρήσεις ἐπὶ τούτῳ, πονηρέ, οὐδ' οὐ μὴ καταπίης τὴν ἀμνάδα τοῦ Χριστοῦ. κατὰ τῆς σεαυτοῦ δὲ καὶ τοῦτο κεφαλῆς ἢ τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ περιτρέψει δυνάμεις.»

καὶ κατὰ τὸ σύννηθες ἐν τῷ διακονικῷ γενομένη, πρὸς ἑαυτὴν μὲν τὰς ἀδελφὰς συνήγαγε, πολλὰ δὲ πρὸς νουθεσίαν αὐταῖς διαλεξαμένη καὶ τὴν τοῦ διαβόλου

καθ' ἡμῶν ἐκ τοῦ κατὰ τὴν πάσχουσιν παραδείγματος διασαφήσασα δύναμιν καὶ ὡς «χρεῶν ἡμᾶς» φησὶν «ἀγρυπνεῖν ἐν παντὶ καιρῷ, ὅτι ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ» καὶ ὅτι «διὰ τοῦτο τῆς ἀγέλης αὐτὸν ἔξω περιέναι τε καὶ ὠρύεσθαι θεὸς ἀφῆκεν, ἵνα τῷ τούτου φόβῳ συνάγηται πᾶς τις ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος Χριστοῦ καὶ ὡς ἐν ἀσφαλεῖ τυγχάνων φρουρίῳ διαγελᾷ τοὺς αὐτοῦ βρυκηθμούς.» παρήγγειλε τὸ καθόλου μήτε ἄρτου μήτε οἴνου δι' ὅλης ὁμοῦ τῆς ἐβδομάδος ταύτας ἀπογεύσασθαι, μόναις δὲ τὸ πρὸς ἐσπέραν ὁπώρας τὴν τοῦ σώματος ἀνέχειν ταλαιπωρίαν, καὶ γονυκλισίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς ἐκάστην αὐτῶν διὰ τῆς ἡμέρας χιλίας ποιεῖσθαι τὸν ἀριθμὸν. «ἠκούσατε γάρ» φησί «τοῦ κυρίου ἡμῶν εἰπόντος ὅτι Ἡ τοῦτο τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. Ἡ καὶ μήτις ὑμῶν ὑπολαβέτω τὸν ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς κόπον μηδὲν πρὸς οἰκείαν συντελεῖν ὠφέλειαν· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μέγα κέρδος, ἐν τούτῳ κρέμαται ἢ τοῦ χριστιανικοῦ τάγματος πολιτεία, Ἡ ἐν τούτῳ γινώσκονται Ἡ φησὶν ὁ κύριος Ἡ πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς.

[p. 56] μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ἡ»

καὶ συνταξαμένη ταῖς ἀδελφαῖς βαλοῦσά τε ταύταις

μετάνοιαν ἀντιβαλούσαις πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐκάστην παρέπεμψε κελλίον. τῆς ἐκτενοῦς δὲ ταύτης θερμῶς ἐπιτελουμένης προσευχῆς ὑπὸ πάσης τῆς ἀδελφότητος, καὶ πασῶν τούτων τὰς δεήσεις τῆς κεκαθαρμένης διανοίας τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνούσης τὸν θεὸν Εἰρήνης εὐθυβόλως καὶ ἀπαραποδίστως πρὸς τὸν εὐσπλαγχνον ἀναφερούσης, τρίτη μὲν ἤδη παρήλθεν ἡμέρα. περὶ δὲ τὰς ἀλεκτρυόνων ᾠδὰς τῆς τετάρτης ἐπιούσης, ἐν ᾧ μὲν εἰστήκει πρεσβεύουσα καὶ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος τεταμένας ἢ ὅσια ἔχουσα, τὸν μέγαν ὁρᾷ Βασίλειον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς ἐφεστηκότα, τοιοῦτον οἶον αἱ εἰκόνες γράφουσι, λέγοντα πρὸς αὐτήν· «ἵνα τί οὕτω κατονειδίζεις ἡμᾶς, Εἰρήνη, καταδεχομένους οἷα δὴ τὰ μιὰ καὶ ἀθέμιτα παρὰ τῇ κοινῇ γινόμενα πατρίδι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἢ μήτηρ, ἰδοὺ, πρωΐας αὖριον ἐν Βλαχέρναις παραγίνεται· σὺ δὲ λαβοῦσα μεθ' ἑαυτῆς τὴν κακῶς πάσχουσάν σου μαθήτριάν ἐκεῖ τὸ τάχος εὐρέθητι, καὶ πάντως τεύξεταί τῆς ἰάσεως.» καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος εἰπὼν ἀφανὴς ἦν. ἡ δὲ συνῆκεν εὐθύς, ἅπερ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου βλέπουσα πρὸ τῆς ἐσπέρας διελέγετο· τοιαῦτα γὰρ τὰ παρ' αὐτῆς ἐτύγχανε μετὰ δακρύων εἰρημένα, καὶ βοηθὸν ἐπεκαλέσατο καὶ ῥύστην τῆς κακῶς ἐχούσης γυναικός. καὶ δὴ παραλαβοῦσα ταύτην κατὰ τὰ προστεταγμένα καὶ δύο προκρίτους τῶν ἀδελφῶν τὰς Βλαχέρνας κατέλαβε, καὶ παρ' ὅλην οὐ διέλιπε τὴν ἡμέραν δυσωποῦσα τὴν θεοτόκον καὶ δάκρυσιν τὸ

ἅγιον τοῦ ναοῦ διαβρέχουσα δάπεδον.

ἑσπέρας δὲ καταλαβούσης ἄχρι μεσονυκτίου τὴν ἱκεσίαν ἅμα ταῖς ἀδελφαῖς παρέτεινε, περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον, ἅτε δὴ κεκοπικυῖαι, καθεσθεῖσαι μικρὸν ὕπνωσαν. ἐδόκει δὲ τὴν ὁσίαν Εἰρήνην ὁρᾶν πρόοδόν τινα φοβερὰν καὶ πολυάνθρωπον ἐτοιμαζομένην, καὶ τὸν μὲν ἔδαφος καθαιρόμενον οἷα ἀκριβῶς, καταρραϊνόμενον δὲ παντοίοις αὐθις ἄνθεσιν ἡδυπνόοις, καὶ τινας

[p.58] χρυσοφοροῦντας θυμῖαν καὶ τὸν ἀέρα κατευωδιάζειν ἀπιόντας καὶ ὑποστρέφοντας. καὶ ὡς ταῦτα βλέπουσαν περιδεῇ γενομένην καὶ πυθομένην, τί ποτ' ἂν εἴη τοῦτο τὸ γινόμενον, ἀκοῦσαι παρὰ τινος πρὸς αὐτὴν ἀποκριναμένου· «σὺ δὲ τίς εἶ, τοῦτο ἀγνοοῦσα ὅλον, ὥς ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ πάρεστιν ὧδε καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μεγάλου ναοῦ πρὸς τὸν τῆς ἁγίας ἔδοξεν αὐτῇ σοροῦ διάβασιν ποιήσασθαι, ἥς τὸ κλέος πολὺ μᾶλλον ἐν οὐρανῷ ἢ ἐπὶ γῆς. ἔσο τοίνυν ἕτοιμος· ἴσως ἀξιωθήσῃ ταύτην καὶ ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι.»

καὶ τοῦτου λαλοῦντος αὐτίκα τοὺς προοδεύοντας τεθεᾶσθαι λαμπροὺς καὶ φωτοειδεῖς στιχηδὸν προπορευομένους, κατεσταλμένους ἐν φόβῳ τινὶ καὶ μεγάλῳ σεβάσματι, καὶ τὴν μητέρα τοῦ κυρίου μετὰ πλήθους πολλῶν παρεπομένων ὡς ἥλιος ἀστραπτόντων (τὸ μέντοι πρόσωπον αὐτῆς διὰ τὴν ἀστεκτον μὴ καθορᾶσθαι δυνατὸν εἶναι φωτοχυσίαν),

περιέναι τε τοὺς ἐν ἀσθενείᾳ κατακειμένους ἐπισκεπτομένην, ἕως ἐλθεῖν καὶ ἐπ’ αὐτὴν τὴν τῆς Εἰρήνης μαθήτριαν. τὴν δέ, τὴν ὁσίαν, πρὸς τοὺς πόδας τῆς δεσποίνης καταπεσεῖν περιδεῇ καὶ περίτρομον, ἀκοῦσαί τε κειμένην φωνῆς τῆς πανάγνου Βασίλειον καλούσης καὶ Ἰωάννην, φάναι τε πρὸς αὐτοὺς· «τίνος χάριν καταλιποῦσα τὸ ποιμνιον αὐτῆς ἐνταῦθα πάρεστιν ἡ Εἰρήνη» καὶ τούτων θάτερον τὸν Βασίλειον κατὰ μέρος ἅπαντα καταλέξαι, ὅσα τε πάθοι ἢ κατὰ πνεῦμα θυγάτηρ αὐτῆς ὅσα τε τούτου καταβοῶσα διετέλεσεν, ἀνεχομένου κατὰ τὴν τῆς πατρίδος γῆν γόητας ἀναστρεφομένους, καὶ ὡς «διὰ ταῦτα καταπεφευγέναι» φησί «πρὸς τὴν πάντα σου ἰσχύουσαν τῆς ἡμῶν δεσποίνης αὐτὴν ἐξουσίαν.»

καὶ πάλιν ἀκοῦσαι λεγούσης «τὴν Ἀναστασίαν μοι καλέσατε» καὶ παραστῆναι δύο γυναῖκας αὐτίκα, ὧν τὴν μίαν, σχῆμα περικειμένην μοναχικόν, τὴν Ῥωμαίαν ὥετο λέγεσθαι· πρὸς δὲ τὴν ἑτέραν ἐπιστραφεῖσα, «περὶ τοῦ πάθους τῆς μαθητευομένης τῇ Εἰρήνῃ γυναικός» φησί «μετ’ ἐπιμελείας ἐξετάσαι ἐπείχθητι, συνεργὸν εὐροῦσα καὶ τὸν ἱερὸν Βασίλειον, καὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων ὡς λαβοῦσα χάρισμα παρὰ τοῦ υἱοῦ μου καὶ Θεοῦ καὶ θεραπείας [p. 60] ἀξιώσον.» ἔδοξαν οὖν ἢ τε Ἀναστασία ὃ τε Βασίλειος ἅμα προσκυνήσαντες τὴν ἐπὶ Καππαδοκίαν τραπέσθαι σπουδῇ· καὶ τούτων οἰχομένων φωνὴν ἀκουσθῆναι παρὰ τινος πρὸς τὴν Εἰρήνην λέγουσαν·

«ἄπελθε εἰς τὸ μοναστήριόν σου καὶ ἰαθήσεται ἐκεῖ.» καὶ τῷ τῆς τοιαύτης ἡχῶ φωνῆς ἔξυπνον γεγονέναι.

διυπνισθεῖσα δὲ καὶ τὰ ὄραθέντα ἀναλεγομένη, θαυμάζουσα κατηφιῶσα διετέλει· ἀφυπνίσασα δὲ καὶ τὰς ἐτέρας διηγήσατο ταύταις ἅπαντα, καὶ δοῦσαι δόξαν τῇ θεομήτορι, ὡς ἀψευδέσι τοῖς ὄραθεῖσι πιστεύουσαι, πρὸς τὸ μοναστήριον ὑπέστρεψαν. ἦν δὲ παρασκευὴ ἡμέρα.

περὶ δὲ τὰς ἡλίου δυσμὰς καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀδελφαῖς τὸν τῆς μονῆς εὐκτήριον οἶκον εἰσιούσα τὰς συνήθεις εὐχὰς πληρῶσαι διηγήσατο τὸ ὄραμα. ἐπειδὴ δὲ καὶ πάσας εἶχε μὴ διαπιστούσας ἀλλ' ἐκπληττομένας τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν αἶρειν πάσαις διακελεύσατο καὶ τὸ Ἰηκύριε ἐλέησον ἡ ἐξ ὅλης βοᾶν τῆς καρδίας, προκειμένης αὐτῶν τῆς πασχούσης καὶ μηδὲν σεμνὸν τῇ παραφορᾷ τῶν φρενῶν καὶ λεγούσης καὶ ποιούσης. ἀλλὰ τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ ὡς γὰρ ἐπὶ πολὺ ταύταις ἡ δέησις παρετείνεται καὶ δάκρυσι τούτων τὸ τοῦ ναοῦ κατερραίνεται ἔδαφος, ὥραθησαν ἐπὶ τοῦ ἀέρος ἱπτάμενοι ἢ τε καλλίμαρτυς Ἀναστασία καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ φωνή τις τούτων ἠκούετο πρὸς τὴν Εἰρήνην λέγουσα· «ἄπλωσον τὸν κόλπον σου καὶ δέξαι ταῦτα καὶ μηκέτι ἡμᾶς ὀνειδίζε.» ὑφαπλώσασα δὲ δέχεται καταφερόμενον ἐκ τοῦ ἀέρος ἀπόδεσμον ὥσει

λιτρῶν βάρους τριῶν. συνδραμοῦσαι δὲ πᾶσαι αἱ ἀδελφαὶ καὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος ἐξιστάμεναι, τύπτουσαι τὰ στήθη τὴν θεοτόκον ἐδόξαζον. ἀνάψασαι δὲ κηροὺς ἤρξαντο διαλύειν τὸν ἀπόδεσμον· ὁ δὲ εἶχεν ἔνδον παντοδαπὰς ἐνειλημένας περιεργίας, καὶ εἴδωλα μολίβδου κατεσκευασμένα δύο, τὸ μὲν τοῦ μνησιτήρος, τὸ δ' ἕτερον τῆς κακῶς ἐχούσης ἐοικότα μοναχῆς, περιπλοκὴν πρὸς ἄλληλα ποιούμενα καὶ θριζὶ καὶ μίτοις καταδεδεσμημένα, καὶ ἄλλα τινὰ τῆς πονηρίας σοφίσματα καὶ τὸ [p. 62] τοῦ δημιουργοῦ τῆς κακίας ὄνομα καὶ δαιμόνων ὑπαστιστῶν αὐτοῦ κλήσεις ἐγγεγραμμένας. καὶ διετέλεσαν οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς τὸν ἀπόδεσμον διαλύουσαι καὶ τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εὐχαριστοῦσαι.

πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης κηροὺς καὶ θυμιάματα καὶ τὰ περίεργα ταῦτα ταῖς συνούσαις ἐν Βλαχέρναις αὐτῇ δυσὶ μοναζούσαις ἐγχειρίσασα, παραδοῦσά τε ταύταις καὶ τὴν κακῶς ἔχουσιν πρὸς τὸν ναὸν ἀπέστειλε τῆς μεγαλομάρτυρος Ἀναστασίας· καὶ προσφορὰν καὶ ἔλαιον ἐπιδοῦσα παρήγγειλε τὸ μὲν ἔλαιον ταῖς ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μάρτυρος λυχνίαις ἐπιβαλεῖν, τὴν προσφορὰν δὲ τῷ Θεῷ διὰ τοῦ ἱερέως προσκομισθῆναι εἰς εὐχαριστίαν καὶ τοὺς κηροὺς ἀνάψαι ἐν τῷ ναῷ. πορευθεῖσαι δὲ καὶ πάντα κατὰ τὰ διωρισμένα τελέεσαι τῷ τὴν τοῦ ναοῦ πρόνοιαν ἐπιτετραμμένῳ καὶ τῷ κλήρῳ τὰ τοῦ θαύματος καθὼς

παρηκολούθηκε διηγοῦντο. δοξασάντων δὲ πάντων τῶν ἀκουσάντων τὸν θεόν, λαβὼν ὁ τοῦ ναοῦ προεστὼς τὰς γυναῖκας κάτεισιν εἰς τὸν τῆς μάρτυρος τάφον, εὐχαριστήσας τε σὺν αὐταῖς καὶ χρίσας ἐλαίῳ τὴν πάσχουσιν ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ λυχνιῶν ἀνῆλθεν αὐθις εἰς τὸν ναόν· καὶ τούτῳ κομισθῆναι ἐκκεκαυμένους αἰτήσας ἄνθρακας ἤρξατο κατακαίειν τὰ γοητεύματα. καὶ ἦν ἰδεῖν θαῦμα τῷ θαύματι παρεπόμενον· καθ' ὅσον γὰρ ἕκαστον τῶν γοητευμάτων τὸ πῦρ ἐδαπάνα, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ γυνὴ τῶν ἀφανῶν λυομένη δεσμῶν πρὸς ἔμφρονα τὴν κατάστασιν μετεβάλλετο, εὐχαριστοῦσα καὶ δοξάζουσα τὸν ῥυόμενον. ἐπεὶ δὲ πάντα κατατεφρωθέντα ἤδη πρὸς τὸ μὴ ὄν ἐχώρουν, κραυγαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐξηχοῦντο, χοιρείων ὥσπερ εἰ φωνῶν ὅταν τις ἀκούοι πολλῶν [p. 64] σφαττομένων· ὅπερ τοὺς παρευρεθέντας πάντας εἰς φόβον τε μέγαν ἐνήκε καὶ τοῦ ναοῦ φεύγειν παρεσκεύασε, μεγάλην εἶναι τῆς μάρτυρος τὴν ἰσχὺν ἀνακράζοντας. τοιαῦτα θαυματουργεῖν οἶδε θεὸς δοξάζων τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας. αἱ μέντοι σταλεῖσαι παρὰ τῆς ὁσίας Εἰρήνης ἅμα τῇ τεθεραπευμένη πρὸς αὐτὴν ἐπανελθοῦσαι καὶ τὰ παρηκολουθηκότα ταῦτα θαυμάσια τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν εἰς ἐπήκοον ἀπαγγέλλουσαι, πρὸς περισσοτέραν ταύτας εὐχαριστίαν προθυμοτέρας διετίθεσαν· καὶ τῇ ἐπαύριον μεγάλην ἐορτὴν τὴν τῆς ἀδελφῆς ἐώρταζον ἀπολύτρωσιν.

14. κατάνυξις μὲν οὖν καὶ πάσας ἐντεῦθεν συνεῖχε τὰς ἀδελφὰς καὶ συνετήρει, πρὸς τὸν Θεοῦ φόβον καὶ πόθον συνδέουσα, πολὺ δὲ τούτων τὴν ὁσίαν προέχουσαν καὶ πλείονα περικεχυμένην αὐτῇ καθορᾶν ἦν· ἐπεὶ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς προκοπὴν ἐν τῇ προκοπῇ τῆς ταπεινώσεως καταλαμβάνοντες ὥρισαντο καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς θεοσεβείας ἐν ἐπιγνώσει ταπεινώσεως οἱ πατέρες καὶ πραότητος. ὅθεν καὶ τὸ δάκρυον ὥσπερ τινὸς ἐκ πηγῆς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς ῥεῖθρον ἔβλυζεν ἀένναον, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς θείας ἱεουργίας, ὁπηνίκα τὸν ἐπιφανέντα θεὸν προσάγων ἦν ὁ ἱερεὺς τῇ ἱερᾷ τεθυμένον τραπέζῃ. ἐννοουμένη γὰρ ὅπως ὁ ἀόρατος, ὁ ἀναφῆς καὶ ἀπερίληπτος ἢ ἀκατάληπτος οὐ μόνον σαρκα θνητὴν καὶ φθαρτὴν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας κατεδέξατο σωτηρίας ἐνδύσασθαι, ἀλλὰ καὶ σφαγιασθῆναι, καὶ νεκρὸς πρόεισιν, εἰς τροφὴν ἡμῖν καὶ πόσιν τὸ ἄκραντον σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα ὃ ἐξέχεε προτιθέμενος, ἵνα τῷ ἀλήπτῳ διὰ τῶν ληπτῶν καὶ τῶν ψαυστῶν τῷ ἀναφεῖ καὶ τῶν ὁρατῶν τῷ ἀοράτῳ τὸ ἡμέτερον ἀνακραθῇ φύραμα καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐνώσει δίκην πυρὸς πρὸς τὴν τῆς θεότητος μεταστοιχειωθῇ δόξαν τε καὶ λαμπρότητα καὶ τὴν αἰώνιον ζήσῃ ζωὴν τὴν ἀκήρατον, ἐπὶ πρόσωπον πίπτουσα διάβροχον ὅλον ἐποίει τὸ παρακείμενον ἔδαφος.

αἰδουμένη δὲ μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ, κακοῦργος ἥπερ ἂν τις κλέπτων [p.66] ἢ τι τῶν ἀτόπων ἐργαζόμενος, τοῖς ἱματίοις ἑαυτῆς ἀνιμωμένη τὴν ὑγρότητα διανίστατο·

ὥς δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἦν εὐχερὲς αὐτῇ διηνεκῶς, τί μηχανᾶται λιθοξόον λάθρα μεταπεμψαμένη λάκκον ὀρύξαι τούτῳ μικρὸν ὑπέδειξε παρὰ τὸν ἀφωρισμένον αὐτῇ τόπον, ἐν ᾧ τοὺς θεῖους ὕμνους συνῆδεν ἐστῶσα ταῖς ἀδελφαῖς, καὶ συμμέτρῳ τοῦτον ὀμφαλιδίῳ καλύψαι. καὶ τὸ μετὰ τοῦτο κατὰ τὸν καερὸν τῆς ἱερουργίας ἐτίθει μὲν ἑαυτῆς τὸ πρόσωπον κατὰ γῆς ἐπὶ τοῦ λιμνίσκου, βραχίοσι κδὲ τοῦτον τις ἀμφοτέροις περιτειχίζουσα, δακρυρροοῦσα οὐκ ἀνίστατο, μέχρις ἂν ὑπερβλύσας κατάφωρον αὐτὴν ἔμελλε ποιεῖν, ἥ τοῦ λανθάνειν οὐκ ἤκιστα ἔμελε. καὶ διέμεινεν ἕως τῆς σήμερον ἀλαλητὶ διηγούμενος.

15. ὅσῃ δὲ καὶ κατὰ δαιμόνων αὐτῇ τὴν ἐξουσίαν ὁ πατεῖν ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ τοῖς μαθηταῖς δωρησάμενος παρέσχετο, τὸ παρὸν ἱκανὸν παραστήσασθαι. λύπην γὰρ αὐθις ἐτέραν ὁ πονηρὸς ἐπενεγκεῖν πονηρευόμενος τῇ ὁσίᾳ, τὸν μισθοῦ τὸν τῆς μονῆς ἀμπελῶνα καλλιεργοῦντα, κείμενον ταύτης ἐχόμενα, νέον τε ὄντα καὶ δυσκάθεκτον ταῖς ὁρμαῖς (Νικόλαος δὲ ἦν αὐτῷ ὄνομα) πρὸς ἔρωτά τινος τῶν ἐν τῇ μονῇ κεκίνηκεν ἀσκουμένων. καὶ δὴ νενικημένος ἤδη καὶ τῆς μυσαρᾶς ὅλος γενόμενος ἐπιθυμίας, νύκτας ὅλας κύκλῳ τῆς μονῆς περιῶν, ὅθεν ἂν ἔνδον αὐτῆς γένοιτο καὶ τῇ ποθουμένην συγκαθευδήσοι, λίαν ἐπιμελεστάτην ἐποιεῖτο σπουδὴν. καὶ ἐπειδὴ τὸ παράπαν οὐκ εἶα τοῦτον ἡρεμεῖν ὁ τῆς κακίας εὐρετής, μιᾷ τῶν νυκτῶν σκοτόμαιναν αὐτοῦ τῶν

ὀφθαλμῶν καταχέας, εἰσιέναι μὲν διὰ τοῦ πυλῶνος τῆς μονῆς ἔπεισε νομίζειν, καὶ τοῦ κελλίου τῆς ἐρωμένης ἐντὸς γενόμενον ἐπὶ τοῦ ταύτης [p.68] ἀνακεκλίσθαι κλινιδίου περιπλακῆναί τε καὶ τὰ καταθύμια ποιεῖν.

ἐν ὧσφ δὲ ταῦτα πληροῦν ὥετο, εἰς γῆν τε κατερράγη καὶ κυλιόμενος ἐπὶ τοῦ χοῶς ἀφρὸν τοῦ στόματος ἀπέπτυνε καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων ἔπασχεν ἅπαντα. συνηγμένων οὖν ἐπὶ τούτῳ τῶν γειτονούντων, οἷα δὴ ταῖς τούτου θορυβηθέντων κραυγαῖς, γενομένης δὲ καὶ πρωΐας καὶ τοῦ τῆς μονῆς διανοιγέντος πυλῶνος, τὸ συμβὰν ἢ θυρωρὸς ὀφθαλμοῖς ἰδοῦσα περιπαθῶς ἀπαγγέλλει τῇ ὁσίᾳ· ἡ δὲ ἀκούσασα τὸ κακόν, ὅθεν ἂν ἔφυ τῷ τῆς διανοίας θεοφεγγεῖ διηρεῦνα βλέμματι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιγνοῦσα, δακρύσασα τῆς καθέδρας ἀνέθορε καὶ τὰς χεῖρας ὑποῦ διάρασά φησίν· «εὐλογητὸς κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὁδοῦσι τοῦ πονηροῦ.» ἀποστέλλει γοῦν αὐτίκα τοῦτον εἰς τὸν τῆς μεγαλομάρτυρος Ἀναστασίας ναόν· ἔνθα δὴ καὶ παρὰ τῶν τοῖς τοιοῦτοις διακονουμένων ἀλύσεσι καὶ πέδαις καταδεσμευθεὶς συνείχετο καρτερεῖν τὴν ἴασιν.

ὥς δὲ πολλαὶ μὲν ἡμέραι διῆλθον καὶ τῆς ἰάσεως οὐκ ἐτύγχανεν, ἡωύμει ἐπὶ τούτῳ ἡ μακαρία Εἰρήνη καὶ τῇ μάρτυρί πως ἦν ἐνοχλοῦσα· ἐκείνη δὲ πρὸς αὐτὴν ὄναρ ἐπιφανεῖσα φησί· «πειράζουσα πάντως ἡμᾶς ἄρα

τὸν δαιμονῶντα παρέπεμψας ἡμῖν, ἀδελφὴ φιλότατη ἀλλ' ἴσθι, τῆς θεραπείας οὐκ ἄλλως εἰ μὴ διὰ σοῦ τεύξεται· οὐδὲ γὰρ ἀγνοοῦμεν τὴν παρὰ σοὶ τοῦ Θεοῦ τεθησαυρισμένην ἰσχύν.» καταλαβούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἀδημονοῦσα καὶ περίλυπος διῆγε τὴν θαυματουργίαν εὐλαβουμένη, ὅθεν καὶ μεταστείλασθαι τοῦτον ἀποκνέουσα ἦν· μανθάνουσα δὲ πάλιν τὴν πιέζουσιν αὐτὸν ἀνάγκην, πέμψασα δεδεμένον ἤγαγε ταῖς ἀλύσεσι καὶ προσέταξεν ἀποδεθῆναι τῶν τοῦ ναοῦ κιόνων ἐνὶ τῆς μονῆς. διεσκοπεῖτο δὲ ἐν ἑαυτῇ, πῶς ἂν διαλάθοι τοῦτον ἰασαμένη. «εἰ γὰρ ταχινὴ τοῦτω γένηται» φησὶ «θεραπεία, γνώσονται πάντες καὶ οὐκέτι τὰ καθ' ἡμᾶς ἀνενόχλητα ἔσεται· διὸ τὴν ἱασιν δεόν ἡμᾶς μέσως μετελθεῖν, ἵν' οὕτω τὰς τε τῶν ἀνθρώπων ὀχλήσεις ἀποκρουσώμεθα καὶ τῷ πάσχοντι θεὸς παράσχη τὴν λύτρωσιν.» ἤρξατο γοῦν καθημερινὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖσθαι μετὰ [p.70] τῶν ἀδελφῶν δεήσεις, ἵν' ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον λάθοι τοῦτον ἰασαμένη.

καὶ δὴ ποτε τῆς ἱερᾶς ἐπιτελουμένης μυσταγωγίας, ἐν τῷ τὰ ἅγια πρὸς τὴν πικρὰν διαβιβάζεσθαι τράπεζαν, ἄφνω σκιρτήσας ἐκεῖνος καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τραχήλου καὶ τῶν χειρῶν κατέχουσιν αὐτὸν διαρρήξας ἄλυσιν, ὥρμησε βρύχων κατὰ τοῦ ἱερέως, καὶ τοῦτον χανὼν διαμασῆσθαι τοῖς ὁδοῦσιν εἰς φόβον καὶ ἀγωνίαν ἐνέβαλεν. ἀνθορμήσασα δὲ τὸ τάχος ἡ ὁσία ἐπετίμησέ

τε τούτῳ ἐμβριωμένη, καὶ μηκέτι προβῆναι
 κελεύσασα ἀκίνητον ἔστησε καὶ ὑπότρομον· μικρὸν δὲ
 τοῦ τρόμου ἀνεθείς (ὡς τῆς ἀκαταλήπτου σου, Χριστέ,
 δυνάμεως), βιάζων ἦν ἑαυτὸν σφόδρα μεταστῆναι καὶ
 οὐκ ἠδύνατο, σειραῖς ἀφανέσι καὶ πολλῶ τῶν
 αἰσθητῶν ἀλύσεων ἰσχυροτέραις τῷ προστάγματι τῆς
 ὁσίας κεκρατημένος. τελειωθείσης δὲ τῆς λειτουργίας
 μόνη τῷ ναῷ ἐναπομείνας ἔρριπεν ἑαυτὴν εἰς τὸ
 ἔδαφος, καὶ μετὰ δακρύων ἐπὶ πολὺ τοῦ Θεοῦ
 δεηθεῖσα ἀνέστη μὲν τῆς προσευχῆς, ἔστη δὲ πρὸς
 ἐξέτασιν τοῦ μυσαροῦ πνεύματος καὶ φησιν· «ἐν τῷ
 ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σοὶ λέγω τῷ
 πονηρῷ καὶ ἀκαθάρτῳ πνεύματι, εἰπέ μοι τὴν αἰτίαν
 δι' ἣν ἐτόλμησας εἰσελθεῖν εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ πλάσμα,
 καὶ τίς σε ἀπέσταλκε.» καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν
 μετὰστασιν ἐβιάζετο καὶ τὴν ὁσίαν ὕβρεσιν ὥς τῶν
 δεσμῶν ἠμύνετο πρόξενον, «νυκτοφάγον» καὶ
 «ξυλόποδα» καὶ «κόρον οὐκ ἔχουσιν στάσεως»,
 «σιδηροκάρδιον» καὶ «λίθους δαμάζουσιν» καὶ
 τοιαῦτα λέγον ληρωδήματα. ὥς δὲ τῶν κατεχόντων
 οὐκ ἀνεῖτο δεσμῶν, ὡμολόγει καὶ ἄκον ἅπαντα, καὶ «εἰ
 μή με» φησὶν «ὁ κύκλω σου παρεμβαλὼν ἐμάστιζεν
 ἄγγελος, οὐδὲ ἀποκρίσεώς σε ἠξίωσα ἄν. λέγω σοι δὲ
 ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἀποστερήσας ἑαυτὸν διετέλεσε
 καὶ τῆς συνάξεως καὶ τῆς κοινωνίας· ὥς δὲ καὶ μιᾶς
 ἡράσθη διακαῶς τῶν σῶν μαθητριῶν, ἀνηγγέλη ταῦτα
 τῷ ἄρχοντι καὶ ἀπεστάλην ἐγὼ πληρῶσαι τούτῳ τὴν
 ἔφεσιν. ἐπεὶ δὲ σὲ εὑρισκὼν ἐμποδὼν μοι γινομένην,

κατανοήσας αὐτὸν παντός με κενὸν τοῦ κωλύοντος
 εἰσῆλθον καὶ ἐνώκησα. σὺ δὲ τίνος ἔνεκεν
 [p. 72] ἀδικεῖς με διώκουσα ἐκ τοῦ οἴκου μου» «τίς
 οὖν ἐστὶν ἐκεῖνος ὃν ἔφησ ἄρχων» ἤρετο ἡ ὁσία. «τάχα,
 ὡς ἔοικεν, ἐμπαίζεις μοι» ἀπεκρίνατο «ἂ μὴ ἀγνοεῖς
 ἐρωτῶσά με· τίς γὰρ οὐκ ἤκουσεν ἢ τίς οὐκ οἶδεν οἷος
 ἐκεῖνος, καὶ τὰς μεγάλας ἀριστείας αὐτοῦ τίς ἀγνοεῖ ὁ
 τὸν Ἀδὰμ τῇ σοφιστικῇ ἐπινοίᾳ καὶ μεγαλοφροσύνῃ
 τοῦ παραδείσου ἐκβαλὼν καὶ φθαρτὸν αὐτίκα τὸν
 πρῶτον καὶ θνητὸν ἀναδείξας ---τί οὖν, οὐ μέγα σοι
 τοῦτο δοκεῖ ἢ μετὰ τοῦτο τὰς ἀλληλοφονίας, τὰς
 εἰδωλολατρείας, τὸ γλυκὺ δέλεαρ τῆς ἡδονῆς, τὴν
 παρατροπὴν τῆς συνουσίας, τίς ὁ κατασκευακῶς
 [λεγε· κατεσκευακῶς] πλὴν ἐκείνου ἀλλὰ τοὺς φόνους
 τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν περὶ πολλοῦ
 ποιουμένων τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς αἵρέσεις καὶ
 τὰ σχίσματα τίς ἤρτυσε, τίς τετέλεκεν αὐτὸν δὲ τὸν
 Ἰησοῦν τίς ἀνεσκολόπισεν ἀλλ' ἔλαθεν ἡμᾶς καὶ
 παρεσφάλημεν σφάλμα μεῖζον πάντων σφαλμάτων· εἰ
 μὴ γὰρ ἐκεῖνος ἀνηρέθη, οὐκ ἂν με σὺ τοιαῦτα νυνὶ
 δεσμὰ περιβαλοῦσα διέπαιζες ὡς ἀνδράποδον
 ἐτάζουσα. τοῦ τηλικούτου γὰρ καὶ τοσούτου τῇ ἰσχυῇ
 δεθέντος περιφρονούμεθα καὶ διαγελῶμεθα παρ'
 ὑμῶν, ὡς εἶγε ἦν ἀπολελυμένος, τίς ἡμῶν ἡδύνατο τῇ
 δυνάμει ἀντιστῆναι» «τί δέ ἐστι» φησὶν ἡ ἀγία «τὸ
 ταύτην ὑμῖν ἐμποιοῦν τὴν ἀδυναμίαν» «ἢ τοῦ Θεοῦ
 δύναμις» εἶπε «μόνοις γὰρ ὑμῖν κατηλλάγη θεός,
 ἡμεῖς δὲ τούτῳ ἐχθροί· ὁ γὰρ Ἰησοῦς κἂν ἄνθρωπος

ἐστιν, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ πάντα ποιήσας θεός. ἀφ' οὗ
 δὲ τοῦτον ἀναιρεθῆναι πεπείκαμεν τοὺς ἀνελόντας
 Ἰουδαίους, τοῖς ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ χριομένοις οὐ
 τολμῶμεν προσεγγίσαι· τίς γὰρ ἀντιστῆναι τῷ
 δημιουργῷ αὐτοῦ δύναται ἄργοι δὲ καθῆσθαι οὐ
 δυνάμεθα· οὐδὲν γὰρ ἄργον, ὧν ὁ θεὸς ἐποίησε. καλὸν
 δὲ ποιῆσαι οὐκ ἔχοντες, ἅτε δὴ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ
 παντελῶς ἔρημοι μετουσίας, πονοῦμεθα,
 ἀσχολούμεθα καὶ σπουδάζομεν περὶ ταῦτα τὰ τρία· ἢ
 τοὺς καταλλαγέντας ἀφιστᾶν τοῦ Θεοῦ, ἢ τοὺς
 ἀφισταμένους σκεῦη ποιεῖσθαι πάλιν ἡμέτερα, ἢ τοὺς
 πάντα κενοὺς ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ εἰς οἴκους
 ἑαυτῶν, ὡς ὁρᾷς, ἰδιοποιεῖσθαι.» «καὶ ποῖον ὑμῖν ἐκ
 τούτου τὸ κέρδος» ἤρετο πάλιν ἡ ὁσία «ἢ τίς ἢ
 ὠφέλεια» «καὶ
 [p. 74] μικρὸν σοι τοῦτο φαίνεται, τὸ πολλούς» φησὶν
 «ἔχειν κοινωνούς, νῦν μὲν τῆς ἐκπτώσεως, μετὰ ταῦτα
 δὲ καὶ τῶν μελλουσῶν κολάσεων»

ἐφ' ᾧπερ ἀλγήσασα τὴν ψυχὴν καὶ περίδακρυς
 γενομένη ἐπετίμησέ τε σφοδρότερον ἡ ὁσία καὶ
 ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πόρρω γενέσθαι τῶν
 ὀρίων αὐτῆς προσέταξε· σπαράξαν δὲ καὶ καταρράξαν
 τοῦτον εἰς γῆν ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. δοῦσα δὲ χεῖρα
 κειμένῳ ἀνέστησέ τε αὐτόν, καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ
 σημεῖον τῷ μετώπῳ ποιήσασα τούτου ἐκάθισε· καὶ
 νοουθεσίαις αὐτόν ἐπεστήριξε καὶ παρήγγειλε τῆς
 ἀπλήστου βρώσεως καὶ τῆς κατὰ κόρον οἰνοποσίας

ἀπέχεσθαι, τῇ ἐκκλησίᾳ προσεδρεύειν, διηνεκῶς προσεύχεσθαι καὶ οὕτως ἐκκλίνειν τὰς ἐνέδρας τοῦ διαβόλου· καὶ «τοῖς ἐρωτῶσί σε» φησί «τίς ὁ ἰασάμενος» «ὁ θεός» ἀποκρίνεσθαι «ταῖς πρεσβείαις τῶν ἀρχιστρατήγων Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ.» καὶ οὕτως ἀπέλυσεν αὐτὸν εὐχαριστοῦντα καὶ δοξάζοντα τὸν θεόν.

16. ὥσπερ δὲ τὴν εὐχαριστίαν ἀδιαλείπτως ὑπὲρ πάντων προσῆγε τῷ θεῷ, οὕτω δὲ καὶ ὑπὲρ τούτου ταύτην ἐπλήρου, τῆς συνήθους στάσεως ἐχομένη καὶ πρὸς ταύτην ἀεὶ σχετικῶς διακειμένη. νίπτουσα γὰρ τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, ἐκμάπτουσά τε καθαρωτάτῳ ἐκμαγείῳ, ἐπεὶ καὶ λεκάνην ὕδατος τῷ ἑαυτῆς διὰ τοῦτο κειμένην εἶχε κοιτῶνι, οὕτω τοὺς βραχίονας εἰς οὐρανὸν ἐκτείνουσα τῆς προσευχῆς ἀπήρχετο. καὶ παρέτεινε τὴν στάσιν ποτὲ μὲν πανημέριον, ποτὲ δὲ παννύχιον ἢ καὶ νυχθημερεύουσαν, πολλάκις καὶ δισημερεύουσαν καὶ τὴν τρίτην πληροῦσαν· ἔστι δ' ὅτε καὶ δι' ὅλης τῆς ἐβδομάδος ἴστατο μὴ τινι τῶν ὑποστηριζόντων ἐρειδομένη. διὸ καὶ τὰς χεῖρας ἡνίκα κατενεγκεῖν ἔδει, οὐκ εἶχε τοὺς βραχίονας ὑφ' ἑαυτῆς συστεῖλαι, τῶν ἀγκῶνων καὶ τῶν ὤμων τῇ βίᾳ τῆς ἀνατάσεως καὶ τῷ μήκει τῆς ἐκτάσεως πρὸς τὴν φυσικὴν ἀνθισταμένων κλίσιν. προσφωνοῦσα δὲ τῶν ἀδελφῶν ταῖς οἰκειοτέραις βοηθείαις ἐτύγχανε, καὶ ἦν ἀκούειν τοὺς ἄρμους φοβερόν τινα κρότον ἐκφέροντας.

[p.76]

παρ' ὅλην δὲ τὴν πρὸ τοῦ πάσχα τεσσαρακονθήμερον
 νηστείαν οὐτ' ἄρτου οὐθ' ἐτέρου τινὸς ὄψου
 μετελάμβανε πρὸς βρῶσιν πλήν μόνου μέλιτι
 μεμιγμένου σπέρματος κανάβεως καὶ ὀλίγων ὀπωρῶν,
 καὶ τούτων ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἐνίστε δὲ καὶ διὰ
 πλειόνων ἡμερῶν καὶ ὕδατος βραχυτάτου· ἐξ ὧν
 δέρμα μόνον τοῖς ὀστέοις προσπεφυκὸς τὸ πάναγνον
 ἐκείνης καθωρᾶτο σῶμα. κὰν ταῖς ἑορταῖς δὲ ταῖς
 δεσποτικαῖς ἄϋπνος διετέλει κατὰ μόναν ψάλλουσα·
 πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τὸ τοῦ ναοῦ προαύλιον περὶ
 μέσας ἐξιοῦσα νύκτας, ὄμματα καὶ χεῖρας πρὸς θεὸν
 αἴρουσα τὰς προσευχὰς ἐποιεῖτο, τὸν κύκλον τῶν
 ἀστέρων καὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ κάλλος ὀρῶσα καὶ
 μέγεθος, καὶ τερπομένη καὶ χαίρουσα καὶ τὸν
 ἐκτείνοντα μεγαλύνουσα. καὶ ποτε (κατὰ θείαν
 πάντως οἰκονομίαν, ἵνα μὴ τὸ θαῦμα κρυπτόμενον
 μείνῃ) προκύψασαν τῶν ἀδελφῶν μίαν, οὕτω συμβάν,
 τῆς ἰδίας κέλλης ἰδεῖν αὐτὴν τὰς χεῖρας μὲν ἄνω πρὸς
 οὐρανὸν ἐκτεταμένας ἔχουσας, κρεμαμένην δὲ τῆς
 γῆς ὥσεὶ πήχεις δύο καὶ προσευχομένην ἀέριον· εἶτα
 κύψασαν καὶ τῷ θεῷ προσκύνησιν ἀπονέμουςαν, τὰς
 ἐπὶ θάτερα μέρη τοῦ προαυλίου δύο κυπαρίσσους
 ἐστηκυίας, εὐμεγέθεις τοῦ ἀέρος οὐκ ὀλίγον
 ἀναβεβηκυίας μέρος, ἡρέμα πῶς συσσειομένας,
 ὑποκύπτουσας τε καὶ σὺν αὐτῇ τὰς κεφαλὰς μέχρι γῆς
 τιθείας καὶ τὴν ταύτης ἔγερσιν προσδεχομένας. ἀλλὰ

καὶ τῆς ὁσίας ἐγηγερμένης, μὴ πρότερον ἀνατεῖναι τὰς
ἑαυτῶν τὰ δένδρα κεφαλὰς, ἕως ἐλθοῦσαν ἐφ’
ἐκατέραν τούτων κορυφὴν τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον
ἐπιβαλεῖν, καὶ οὕτως οἶονεὶ εὐλογηθέντα πρὸς τὴν
ἰδίαν αὐθις ἀποκαταστήναι στάσιν.

[p. 78]

ἐφ’ ᾧ τὴν θέας ἐπιτυχοῦσαν φόβῳ καὶ ἀγωνίᾳ
συσχεθεῖσαν διαλογισμοῖς τεταράχθαι, μὴ καὶ
φάντασμα ἢ τὰ βλεπόμενα· τριῶν γὰρ ἢ καὶ πλέον
διελθεῖν ὥρων διάστημα τούτων ὑπενόει γινομένων.
ὅμως πιστωθῆναι θέλουσα τὸ τῆς ὁσίας κατασκοπῆσαι
κελλίον ἔδραμεν, καὶ μὴ εὐροῦσα ταύτην ὑπέστρεψε
καταλαβοῦσα τὴν εἴσοδον ἄρτι ποιουμένην ἐκ τοῦ
προαυλίου. ἀλλὰ τότε μὲν ἐδεδίει τὸ μυστήριον
ἐκκαλύπτει· ἐπειδὴ δὲ μετ’ οὐ πολὺ ταῖς κορυφαῖς
τουτωνὶ τῶν κυπαρισσῶν ἀπηωρημένα σηρικῶν ἐξ
ὑφασμάτων ἐγχειρίδια ὥρωντο, θαυμασίαν οἶαν τὴν
τέρψιν τοῖς ὁρῶσι παρέχοντα (ἅπερ ἐκείνη πάντως
ταῖς πανάγνοις χερσὶν αὐτῆς προσέδησεν, ὥς
πολλάκις καὶ πωσαύτως ὑποκεκλιμένας ἔχουσα τὰς
τούτων κεφαλὰς), ἑτέρα τε τὴν ἑτέραν διηρώτων αἱ
ἀδελφαὶ, «τίς ὁ ταῦτα» λέγουσαι «προσδήσας καὶ τὸ
δυσανάβατον ὕψος ἀναβεβηκέναι δυνηθεῖς», εἶτα δὲ
καὶ τὴν ὁσίαν αὐτήν, ὥς ἂν ἀγνοοῦση μετὰ θαύματος
ταῦτα δακτύλοις δεικνῦσαι, ἐπηρώτων. ἡ μὲν τοιαύτην
ἐδίδου τὴν ἀπόκρισιν· «ἱερὰ τις» φησί «τὰ δένδρα
ταῦτα, τέκνα μου, νομίσας, εἰς Θεοῦ τιμὴν ἀνήρτησε

τὰ ὑφάσματα.» ἡ δὲ τοῦ θαύματος αὐτόπτις γενομένη, προφάσεως ἐντεῦθεν λαβομένη, πάντα κατὰ μέρος ὅσα τεθέαται ταῖς ἀδελφαῖς διηγῆσατο. ἀκούσασαι δὲ ταῦτα, φόβου καὶ χαρᾶς πλησθεῖσαι τὰς ψυχάς, δάκρυά τε τῶν ὀφθαλμῶν ἀπέσταζον καὶ αὐτῇ διεμέμφοντο, ὅτου χάριν μὴ καὶ ταύτας διύπνισε καὶ κοινωνοὺς τῶν φοβερῶν ἐκάλεσε γενέσθαι θαμάτων, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τριῶν ὥρων παρεληλυθέναι διεβεβαιούτο καιρόν. ἐν τοσοῦτῳ δὲ διαδοθὲν ἤδη τὸ μυστήριον ταῖς ἀκοαῖς τῶν ἀδελφῶν γνοῦσα, τὴν κατατυχοῦσαν ἢ ὅσια τοῖς τοιοῦτοις θαυμασίοις ἰδία καλέσας, δριμύτερόν τε πρὸς αὐτὴν ἐνιδούσα φησὶν· «ἄρά γε καὶ σφάλλουσιν εἶπερ κατεῖδες ὡς ἄνθρωπον, οὕτως ἂν ταχέως τὸ ἡμέτερον ἐθριάμβευσας τραῦμα» ἡ δὲ ὅπως οὐ διέλαθεν ἐκπλαγεῖσα, τοῖς ποσὶν εὐθέως προσπεσοῦσα τῆς ὁσίας ἔμφοβος καὶ ἔντρομος ἦται τὴν συγχώρησιν· παραυτίκα δὲ καὶ τυχοῦσα παραγγελίαν ἐδέξατο, μὴ ἂν ἄλλο τί ποτε τοιοῦτον ἐκκαλύψαι πρὸς τινὰ τὸ παράπαν. ὡσαύτως [p.80] δὲ καὶ τὰς ἄλλας συναγαγοῦσα πάσαις ἐνετείλατο μηδὲν περὶ αὐτῆς μέγα λέγειν μηδαμῶς, «ἕως ἂν με» φησὶ «κύριος τοῦ παρόντος μεταστήσῃ βίου.» πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα δι' αὐτῆς θεὸς ἐπετέλει θαυμάσια, καὶ πάντα σιωπῇ καλύπτεσθαι τό γε νῦν ἔχον ἐβούλετο.

17. ποτὲ δὲ τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου μνήμην ἐορτάσασαν, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ὑπέμνησεν ὁ ἱερεὺς, ὡς εἶη τῆς γῆς ποθεν μῦς ἀνιῶν καὶ τὴν τοῦ

θείου θυσιαστηρίου τράπεζαν περιερχόμενος, καὶ δεῖ τῷ μυσαρῷ κῶλυμα γενέσθαι τοῦ μηκέτι μολύνειν τὸν τόπον τὸν ἅγιον. γενομένη δὲ περίλυπος, ἐφ' ὅσον μὲν ὁ τε ἱερεὺς αἶ τε πᾶσαι ἀδελφαί, ὁ μὲν ἰδίᾳ, αἱ δὲ κοινῇ, τῆς ἐορτῆς χάριν αὐτάρκη τὴν ἐστίασιν ἐποιοῦντο, τοῦ κοιτῶνος αὐτῆς ἔνδον ἐκείνη καὶ περὶ τούτου τῷ θεῷ ἐντυγχάνουσα ἦν. ἐν ᾧ δὲ τὴν εὐχαριστίαν ἐστιαθέντες ἤδη τῷ θεῷ προσέφερον ἅμα, τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐπιμελομένην καλέσασα λέγει πρὸς αὐτήν· «ἄπελθε καὶ τὸν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ θυσιαστηρίου νενεκρωμένον κείμενον μὴν ἀραμένη ἔξω που ῥίψον ἐπὶ τῆς κοπρίας.» ἐν τοσοῦτῳ δὲ συνεισῆει καὶ ὁ ἱερεὺς προσευζόμενος, καὶ νεκρὸν ἐκεῖνον αὐτὸν ὄντα τὸν μὴν θεασάμενος, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῷ τῆς ὁσίας προστάγματι ἐξήει βοῶν ὥς· «θαυμαστὸς ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.»

18. κατὰ γοῦν ἐκείνην τὴν νύκτα περὶ που τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς φωνὴ τις ἀοράτως ἐγένετο τῇ ὁσίᾳ λέγουσα· «τὸν τὰς ὀπώρας σοι κομίζοντα σήμερον ναύκληρον ὑπόδεξαιχαίρουσα, καὶ φάγεσαι καὶ ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχὴ σου.» μετὰ δὲ τὴν ὀρθρινὴν δοξολογίαν δυσὶ τῶν ἀδελφῶν προσκαρτερεῖν τῷ τῆς μονῆς προσέταξε πυλῶνι, καὶ τῷ πρώτῳ καταλαβόντι, ὅστις ἂν καὶ εἴη, τῆς εἰσόδου παραχωρῆσαι προθύμως. «ἀλλὰ καὶ αὐτὴ» φησὶ «μικρὸν ὅσον ἔξειμι πρὸς ὑμᾶς.» καὶ ἰδοὺ ἀπιούσης εἴσεισι καὶ ὁ προσδοκώμενος, καὶ συνήτησαν

ἀλλήλοις. ταύτην δ' εἶναι τὴν προεστῶσαν μαθὼν, βαλεῖν ὥρμησε μετάνοιαν καὶ προέλαβε τοῦτον ἐκείνη· καὶ ἀναστάντες πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐβάδιζον, εἰσελθόντες δὲ καὶ [p. 82] προσευζάμενοι ἐκαθέστησαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ ὁσία «πόθεν σου» φησί «πρὸς τὴν ἡμετέραν ἡ ἀγάπη ταπείνωσιν ἤκει» καὶ ὃς ἀπεκρίνατο· «θαλασσοπόρος εἰμί, κυρία μου, τῆς νήσου Πάτμου καλουμένης οἰκῆτωρ· ὥς δὲ τὴν ἐνταῦθα διὰ τοῦ πλοὸς εἰσέλευσιν ἐποιούμην, γενόμενός τε περὶ τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς νήσου ἀοίκητον μέρος, εἶδον ὠραιότατον γέροντα καὶ θεοειδῆ ἀναμένειν ἡμῖν κελεύοντα. ἐπεὶ δὲ τὸ πλοῖον ἡ τοῦ πνεύματος οὐκ εἶα στήναι φορὰ, ἄλλως τε καὶ τοῦ τόπου κρημνώδους ὄντος, ἐν ᾧ ταῦτα ἐστὼς ἐπέταπτεν, οὐκ εἴχομεν ὅπως τὸ παρ' αὐτοῦ πληρῶσαι προσταπτόμενον· εἰδὼς δὲ καὶ αὐτὸς τὸ παρ' ἡμῖν ἀδύνατον, γεγωνοτέρα φωνῇ στήναι τὸ πλοῖον ἐπετίμησε. καὶ εὐθέως ἔστη μὴ προβαίνειν ὅλως δυνάμενον, ἐφ' ᾧ καὶ δέους πλήρεις γενόμενοι πρὸς αὐτὸν ἠτενίζομεν· καὶ ἰδοὺ πεζεύων κατὰ τῶν κυμάτων ἤγγισεν ἡμῖν. ἐκβαλὼν δὲ τρία μῆλα ἐκ τοῦ κόλπου εἰς χεῖράς μοι ἔδωκεν εἰπὼν· «διασωθεῖς εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν διακόμισον τῷ πατριάρχῃ Ἰγνατίῳ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν· Ἡ ταῦτά σοι ἀπέστειλεν ὁ μένων. Ἡ εἶτα πάλιν βαλὼν τὴν χεῖρα, ἐξήνεγκεν ἕτερα τρία παραπλήσια φήσας· «καὶ ταῦτα πάρασχε Εἰρήνην τῇ ἡγουμένη τῆς μονῆς τοῦ Χρυσοβαλάντου καὶ εἶπε αὐτῇ· Ἡ φάγε ἀφ' ὧν ἡ καλή σου ψυχὴ ἐπεθύμησεν·

ἄρτι γὰρ ἤκω κομίζων ὑμῖν ἐκ τοῦ παραδείσου τὰ τοιαῦτα. Ἡ εὐλογήσας δὲ τὸν θεὸν ἀπέλυσεν ἡμᾶς καὶ τὸ πλοῖον ἐν εὐχαῖς. καὶ νῦν πληρώσας τῷ πατριάρχῃ τὸ ὀφειλόμενον, ἦλθον καὶ φηρὸς τὴν σὴν ἀγιότητα τὸ προσταχθέν μοι τελειῶν.» ταῦτα ἀκούσασα ἡ ὁσία καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων ὑποπλησθεῖσα, τῷ θεῷ καὶ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ μαθητῇ πολλὴν ἀπεδίδου τὴν εὐχαριστίαν. ἐκβαλὼν οὖν ὁ ναύκληρος τὰ τρία μῆλα ὑφάσματι κεκαλυμμένα ἐντίμῳ καὶ νήματι χρυσέῳ περιηνθισμένῳ δέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς· ὧν τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν εὐωδίαν τί χρὴ καὶ λέγειν ἐκεῖθεν γὰρ εἴλκον τὸ γένος, ὅθεν ἡ φύσις ἡμῶν ἐξώρισται καὶ ἃ φθαρτὸς γενόμενος οὐκ εἶδεν ὀφθαλμός. ἀλλ' ὁ μὲν πολλῆς [p. 84] παρ' αὐτῆς τιμῆς καὶ δεξιώσεως ἀξιωθείς, συνταξάμενος αὐτῇ ἀνεχώρησεν.

ἐκείνη δὲ ὅλην ἡμερῶν ἐβδομάδα νηστεύσασα, ὀλόκληρον τὸ ἐν οἰκείαν ἐδωδὴν ἐποιήσατο, καὶ διήρκησεν εἰς ὅλας ἡμέρας τεσσαράκοντα ἐν τῇ τῆς βρώσεως ἰσχυΐ τοῦ μήλου, μήτε τροφῆς ἐτέρας μήτε πόσεως δεηθεῖσα τὸ σύνολον, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πάσης θυμηδίας ἐμπιπλῶσα τὰς τῶν ἀδελφῶν τῇ τοῦ στόματος αὐτῆς ὀσφρήσεις εὐωδία· τοιαύτη γὰρ ἦν ἀναδιδομένη καὶ τοσαύτη, ὥς νομίζειν θυμιαμάτων τινῶν καὶ μύρων πολυτίμων συνθέσεις γίνεσθαι καὶ κατασκευὰς καθ' ἡμέραν ἐν τῇ μονῇ καὶ τὸν ἀέρα καταχρώννυσθαι ταῖς ἡδυπνόοις ὁσμαῖς. μετὰ ταῦτα

δὲ τῆς τοῦ θεοῦ πάσχα μεγάλης καταλαβούσης
 ἑβδομάδος καὶ τῆς ἁγίας πέμπτης ἡμέρας
 ἑφестηκυίας προσέταξε πάσαις ταῖς ἀδελφαῖς
 μεταλαβεῖν κατὰ τὴν ἐσπέραν τῶν ἁγιασμάτων, καθ’
 ἣν δηλαδὴ τοῖς μαθηταῖς συνεστιαθεῖς καὶ τῆς
 ψυχοτρόφου παρέδωκε τὸν τύπον ὁ κύριος τραπέζης.
 καὶ κατατεμοῦσα μετὰ τὴν μετάληψιν τὸ ἕτερον μῆλον
 διένειμεν αὐταῖς οὐκ εἰδυῖαις, τί ἄρα καὶ εἶη τὸ
 ἐσθιόμενον· τοῦτο δὲ μόνον, ἐν αἰσθήσει γενόμεναί
 τινος ὑπερφυοῦς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐξεπλήττοντο.
 τὸ δ’ ἄλλο φυλακτῆριον ἑαυτῇ διετήρησε συνεχῶς
 ὁσφραινομένη καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀγαλλιάσεως μὴ
 λειπομένη.

19. καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καθ’ ἣν καὶ τὰ ἄκραντα πάθη
 τοῦ λυτρωτοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ παρὰ πᾶσι πιστοῖς
 ὑμνολογεῖται, πολλῶν ἑώρα
 [p. 86] λευχειμονούντων πληθὺν ὡς ἐν ἐκστάσει
 γεγονυῖα, περικυκλούντων τὰς ἀδελφὰς ἀδούσας, οἱ
 καὶ κιθάρας χερσὶ κατέχοντες ὕμνους τινὰς μελωδεῖν
 ἀνεκκλαλήτους ἐδόκουν τῷ Χριστῷ ἐναρμονίως,
 νεανίας ὄντας πάντας καὶ φωτοειδεῖς· εἶτα καὶ φιάλας
 φέροντας μύρων τῇ τοῦ θυσιαστηρίου ταύτας
 ἀποκενοῦν τραπέζῃ, καὶ ἡ εὐωδία ἀσύγκριτος καὶ τὸ
 πᾶν πληροῦσα. καὶ μετὰ μικρὸν ἄνδρα τινά,
 λευχείμονα καὶ τοῦτον, ὥραϊον, εὐμεγέθη, λάμποντα
 τὸ πρόσωπον ὡς ὁ ἥλιος, ὃ καὶ πολλὴν προσῆγον τὴν
 τιμὴν καὶ μετ’ εὐλαβείας τὴν ὑπάντησιν ἐποιοῦντο· καὶ

αὐτὸς συνδόνᾳ τοῦτοις πανευπρεπῇ καὶ οἶον βασιλικὴν παρέσχετο τὰ κενωθέντα μύρα τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ λίαν ἀκριβέστατά τε κατακαλύψαι καὶ ἀσφαλέστατα. τοῦτο δὲ τὸν τῷ θυσιαστηρίῳ προσκαρτεροῦντα τεθεαμένον ἄγγελον ἐν κατηφείᾳ μεγάλη πρὸς τὸν τοσοῦτον ἀνακεκραγένοι βοῇ· «ἕως πότε, κύριε» καὶ φωνὴν αὐτῷ γενέσθαι λέγουσαν· «ἕως ἂν ἤξη ὁ δεύτερος Σολομὼν καὶ τὰ ἄνω τοῖς κάτω καὶ τὰ κάτω τοῖς ἄνω γένηται συμμιγῇ· τότε καὶ ὁ κύριος ὑψωθήσεται ἐν τῷδε τῷ τόπῳ καὶ τὸ τῆς αὐτοῦ θεραπαίνης μεγαλυνθήσεται μνημόσυνον.» καὶ εὐθὺς ὑποφωνήσασαν τῶν λευχειμονούντων τὴν πληθύν «δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ», πρὸς οὐρανούς ἀναπτῆναι. ταῦτα δὲ μεθ' ἡμέρας στρέφουσα κατὰ νοῦν ἡ ὁσία, τοῦτο συνιέναι νενόμικε, τὸ μήτε ταύτην δοξασθήσεσθαι πρὸς γε τὸ παρόν, μήτε τὴν μονὴν αὐτὴν καὶ μεταστάσης αὐτῆς, ἕως ἂν αἱ μαθητευθεῖσαι ταύτῃ τῷ βίῳ περιῶσιν· ἦν γάρ, ὥς ἔλεγε, τοῦτο τὸν θεὸν αἰτησαμένη πρὸ ὀλίγου, τὴν τῶν ἀνθρώπων πάντως ἐκκλίνουσα τιμὴν καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ ζητοῦσα μόνην. τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ὑπετίθει, φεύγειν ἀεὶ τὰς ἐξ ἀνθρώπων διδάσκουσα τιμὰς, «οὐδὲ γὰρ δυνατόν» φησί «τὴν μὴ τὰς τοιαύτας ἀποστρεφομένην ψυχὴν τὴν δόξαν ἰδεῖν ποτε τοῦ Θεοῦ.»

[p. 88]

20. εὖξασθαι δέ τις αὐτὴν ὑπὲρ τῆς τοῦ σώματος

υγείας αἰτήσασα γνώμης ἀπλότητι τῶν ἀδελφῶν, συγκαλεσαμένη καὶ πάσας εἶπε· «πιστεύσατέ μοι, τέκνα, παρρησίας εἴ τινος ἔτυχον πρὸς θεόν, τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων ὑμῖν ἂν ἦτησα, τὸ μηδεμίαν ἡμέραν ἐν υἰείᾳ σωματικῇ παρ' ὅλον τὸν τῆς ζωῆς ὑμῶν χρόνον μηδεμίαν ὑμῶν διατελέσαι· οἶδα γάρ, ἀκριβῶς οἶδα, ὅτι τοῦ σώματος κάμνοντος πολλή τις ὠφέλεια προσγίνεται τῇ ψυχῇ, καὶ μάλιστα τοῖς χάριν διὰ τοῦτο τῷ κηδεμόνι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ὁμολογοῦσι θεῷ.»

21. ἐν ἔτι τῶν ἐκείνης θαυμασίων προστεθείσω τῇ διηγήσει, τῆς πρὸς θεὸν αὐτῆς ἐγγύτητος καὶ παρρησίας μαρτύριον ἐναργές. φθόνῳ τινὲς κινούμενοι, οἷα πολλὰ τοῖς ἐπτοημένοις περὶ τὰ παρόντα ποιεῖν ὁ πονηρὸς ὑποτίθησι, διαβάλλουσι πρὸς βασιλέα τῶν ἐγγύθεν τῇ ὁσίᾳ καὶ φιλουμένων αὐτῇ συγγενῶν τινα, τῇ τῶν ἰλλουστρίων ἀξία τετιμημένον καὶ τῇ λοιπῇ κατὰ κόσμον λαμπρὸν περιφανείᾳ. καὶ τὸ τῆς διαβολῆς οὐ μικρόν· «τὰ γὰρ τῶν ἐπιβούλων ἅπαντα» φησί «καὶ μελετῶν ἐστὶ κατὰ τοῦ σοῦ καὶ κατασκευάζων κράτους.» ὁ δὲ μηδ' ἐρωτήσεως κἂν γοῦν ψιλῆς περὶ τοσοῦτου καὶ ταῦτα πράγματος ἀνασχόμενος, συλληφθῆναι τὸν ἄνδρα προστάξας ἐν τινὶ τοῦ παλατίου ζοφώδει κατέκλεισε φυλακῇ, μηδὲ τὴν αἰτίαν εἰδότα τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς. ἐπεὶ δὲ οἱ τῷ ἀνδρὶ προσήκοντες διαψιθυριζόμενόν πως περὶ τὰ βασίλεια ἠκηκόεισαν

τῷ τῆς θαλάσσης ἐναπορριφῆναι τοῦτον βυθῷ
 διασκοπεῖσθαι τὸν βασιλέα, καὶ τοῦτο οὐδ' ἐν ἡμέρᾳ
 ἀλλ' ἐν νυκτί, ὥς ἂν μηδὲ ταφῆς αὐτοῦ τύχοι τὸ σῶμα,
 μηδενὶ τῶν οἰκείων τοῦ τρόπου τῆς τούτου γνωσθείσης
 ἀπωλείας, πάντων ἀπογνόντες πρὸς τὴν πολλὴν πρὸς
 θεὸν ἔχουσιν τὴν παρρησίαν καταφεύγουσιν
 Εἰρήνην, δάκρυα τὸ ἀνυσιμώτατον
 [p. 90] κενοῦντες τῶν ὀφθαλμῶν καὶ βοηθῆσαι ταῖς
 εὐπροσδέκτοις εὐχαῖς τῷ συγγενεῖ ἀδίκως
 κινδυνεύοντι παρακαλοῦτες αὐτήν. ἡ δὲ (καὶ τί γὰρ ἂν
 ἐποίησε πρὸς ταῦτα ψυχὴ τὴν τοῦ Θεοῦ φιланθρωπίαν
 ἐξησκημένη καὶ τὸν ἐκείνου τῆς ἀγάπης νόμον καλῶς
 ἀποπληροῦν ἐπισταμένη) σφόδρα περίλυπος
 γενομένη, στενάξασά τε βαρὺ καὶ δακρύσασα τούτους
 μὲν ἀπιέναι προσέταξεν οἴκαδε καὶ μὴ ἀθυμεῖν. «ἀλλ'
 ἐλπίσωμεν» φησὶν «ἐπὶ κύριον, καὶ αὐτὸς ποιήσει.»
 δεύτερα δὲ τᾶλλα τὰ ἐν χερσὶν ἡγησαμένη, κλείσασα
 τὴν θύραν ἰκέτευε τὸν θεὸν ἐκτενῶς· καὶ ταῦτα μὲν
 ἐκείνη.

ὁ βασιλεὺς δὲ περὶ τὸ μεσονύκτιον ὕπαρ, οὐκ ὄναρ
 ὁρᾶν ἐδόκει τὴν ὁσίαν Εἰρήνην παραστᾶσαν αὐτῷ καὶ
 τοιαῦτα λέγουσαν· «βασιλεῦ, ἀναστὰς αὐτίκα τῆς
 φυλακῆς ἀπόλυσον ὃν καθεῖρξας ἀδίκως· οὐδὲν γὰρ
 σοι τῶν κατ' αὐτοῦ λαλουμένων ἐστὶν ἀληθές, ψεῦδος
 δὲ ταῦτα καὶ συκοφαντία. εἰ δ' οὖν ἀλλ' αὐτὸν ἐκείνον
 κατὰ σου κινήσω τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν καὶ
 πόλεμον ἐγερῶ σοι καὶ σφαγὴν, ὥστε σου καὶ τὰς

σάρκας βορὰν προκείσθαι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ τοῖς περεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ.» τὸν δὲ τεταχθῆναι καὶ θυμῷ ζέσαντα πρὸς αὐτὴν ἀντειπεῖν· «τίς καὶ πόθεν εἶ σὺ, τοιαῦτα ἐμοὶ προπετῶς ἀπειλεῖν ἀποτολμῶσα τίς δέ σοι καὶ τῆς εἰσόδου ὁ παραχωρήσας ἐν ᾧ τοιαύτη» καὶ ἀποκριθῆναι τούτῳ· «ἐγὼ ἡ Εἰρήνη εἰμι τῆς τοῦ Χρυσοβαλάντου μονῆς ἡ ἡγουμένη.» καὶ τοῦτο οὐκ ἄπαξ ἀλλὰ καὶ τρίτον εἰποῦσαν, νύξασαν ἐπὶ τῷ τελευταίῳ τὴν τούτου πλευρὰν ἀναχωρῆσαι. ἀλλὰ τίς μὴ θαυμάσει τοῦ Θεοῦ τὰ τεράστια ὡς γὰρ ἐκεῖνος τὴν πλευρὰν ὀδυνηθεὶς τεθορυβημένος ἀφυπνίσθη, εἶδεν αὐτὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ βαδίζουσαν, ἀπιοῦσαν καὶ πρὸς τῇ θύρᾳ γενομένην ἤδη τοῦ κοιτῶνος ἐξιοῦσαν· καὶ κράζειν εὐθὺς ἤρξατο ὥστε πᾶσιν αὐτῷ τοῖς σωματοφυλακοῦσιν οὐκ ὀλίγον γενέσθαι τὸν τάραχον, πτοηθεῖσι μὴ τι καὶ πάθοι τῶν ἀδοκῆτων ὁ βασιλεὺς. ἤρετο γοῦν τῶν οἰκειοτάτων τὸν πρῶτιστον, ὃν δὴ καλοῦσι παρακοιμώμενον· «οὐκ ἐώρακας τὴν τοῦ κοιτῶνος

[p. 92] ἐξελθοῦσαν νυνὶ μοναχὴν» ὁ δὲ ἀχανὴς εἰστήκει, μὴ καὶ παραφρονῆσαι τὸν βασιλέα ὑποτοπάζων· ὅμως ἀπεκρίνατο μηδὲν τοιοῦτον μήτε θεάσασθαι μήτε γενέσθαι· «ἀλλ' ἰδοὺ πᾶσαι μὲν αἱ θύραι κεκλεισμέναι ἀσφαλέστατα καὶ φρουρούμεναι, αἱ κλεῖς δὲ ὑποτεθειμέναι τῇ ἐμῇ μέχρι τοῦ νῦν στρωμνῇ, καὶ οὐδαμόθεν πρὸς τὸν σὸν τὸ παράπαν εἴσοδος κοιτῶνα.» καὶ ὁ βασιλεὺς γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, «νῦν οἶδα ἀληθῶς» εἶπεν «ὡς θεία τις ἦν ὀπτασία τὰ

όραθέντα μοι.»

πρωΐας δὲ γενομένης ἐξαγαγὼν τῆς φυλακῆς τὸν κατεχόμενον παρίστησιν αὐτὸν καὶ φησὶ· «τίσι μαγείαις χρησάμενος ἀπειλὰς ἡμῖν ἐν ὀνείροις καὶ θορύβους ἔπεμψας, ὥς ἂν σοι διὰ τῶν τοιούτων γοητειῶν διαδράναι γενήσεται τὰς κατὰ τῆς ἡμετέρας ἐπιβουλὰς σου βασιλείας» ὁ δὲ μὴ ἔχων εἰπεῖν τι πρὸς ταῦτα μόνον βλέπων ἦν ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἐπ' ἀριστερὰ πρὸς τοὺς παρεστῶτας· μόλις δὲ ποτε ἀπεκρίνατο· «πέποιθα ἐπὶ τὸν θεόν, ὥς οὐδέποτε μάγῳ συνέτυχον οὐδ' ἠνέσχετό μου, βασιλεῦ, τοιοῦτον ἀκοή ἀσέβημα δι' ὅλης τῆς ζωῆς παραδέξασθαι· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τῆς σῆς βασιλείας, μὴ γένοιτο, βουλὴν ἐγὼ (μάρτυς κύριος) ἠντιναοῦν ἐνενόησα.» καὶ ὁ βασιλεὺς πραότερόν πως διατεθεὶς «ἐπιγινώσκεις δέ τινα» ἤρετο «Εἰρήνην ἐν μοναστηρίῳ λεγομένῳ Χρυσοβαλάντῳ διάγουσαν» «ναί,» φησὶ «βασιλεῦ, καὶ τὸ μοναστήριον ἔγγιστά που τῆς Ἀσπαρὸς ἐστὶ τῶν γλυκέων ὑδάτων δεξαμενῆς.» «καὶ εἰ νῦν ἀποστείλω,» εἶπεν ὁ βασιλεὺς «εὗροιμι ταύτην ἂν» «ἐκ παντός» ἀπεκρίνατο «οὐδε γὰρ ποτε τοῦ ἑαυτῆς ἔξεισι μοναστηρίου.» παραυτίκα τοῖνυν τὸν τε πρωτοβεστιάριον καὶ τὸν σακελλάριον καὶ τινες ἄλλους τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς συνήθους ἐξαποστείλας ὑπηρεσίας, ἐπόμενον τούτοις καὶ ζωγράφον εἶναι παρήγγειλεν, ὑφ' οὗ τὸ τῆς Εἰρήνης πρόσωπον εἰκονισθὲν αὐτῷ κομισθεῖν, «ὅπως γνῶσμαι» φησὶ «τὸν ὀραθέντα μοι χαρακτῆρα.» ταῦτα

δὲ προσεταχὼς τῇ φυλακῇ καὶ αὐθις τὸν ὑπεύθυνον αὐτῷ νομιζόμενον κατέχεσθαι διωρίσατο.

ἡ μέντοι ὁσία Εἰρήνη τὰς κατὰ τύπον ἐπικαίρως πληρώσασα

[p.94] προσευχάς, εἰς τὸ διακονικὸν γενομένη τῆς ἐκκλησίας καὶ πάσας συγκαλεσαμένη τὰς ἀδελφάς φησι πρὸς αὐτάς· «ταύτη τῇ νυκτὶ ὄναρ μοι συνέβη παρὰ βασιλέως ὁρᾶν πρὸς ἡμᾶς μεγασιτᾶνας ἀπεσταλμένους καὶ πολλὸν ἵππέων τε καὶ πεζῶν ὄχλον ἐπισυρομένους καὶ τοσοῦτον, ὥς μηδὲ ταῖς αὐλαῖς τῆς μονῆς τὸν ὅλον χωρητὸν εἶναι. ὅμως εἴ τι καὶ συμβαίῃ τοιοῦτον, ἀλλ’ ὑμεῖς μηδαμῶς θροηθῆτε, καὶ κύριος τὸ συμφέρον πάντως οἰκονομήσει.» αἱ δὲ φόβῳ καὶ δειλίᾳ ληφθεῖσαι τὰς χεῖρας θατέρᾳ προστρίβουσαι θατέραν ἐν μεγάλῃ λύπῃ ταῦτ’ ἐποιοῦντο.

καὶ παρευθὺς ἤκον οἱ παρὰ βασιλέως ἀπεσταλμένοι, ὧν τὸ πλῆθος καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς τῶν φαινομένων ἡ θυρωρὸς φοβηθεῖσα, τὸν τῆς μονῆς ἠνεωγμένον λιποῦσα πυλῶνα ὄχετο δραμοῦσα τὴν ἀπροσδόκητον ἔλευσιν τῶν ἀρχόντων ἀπαγγεῖλαι. ἐν τοσοῦτῳ δὲ τὰ τε ἐνδότερα τὰ τε τῆς μονῆς ἐξώτερα πλήρη τῶν ἵππων ὥρᾳτο καὶ τῶν ἡμιόνων· ὅπερ ταῖς ἀδελφαῖς πρῶτα μὲν οὐκ ὀλίγην πτόησιν ἐνεποίει, καὶ μάλιστα τὴν τῆς ὁσίας πρόρρησιν ἔτι τοῖς ὡσὶν ἐχούσαις ἑναυλον. πράως δὲ τοὺς τῶν ὑποζυγίων ἀποβαίνοντας πρὸς αὐτάς ἔχοντας ὁρᾶσαι, τοῦ φόβου μὲν ἀνείθησαν, τῆς

διδασκάλου δὲ τὴν πρόγνωσιν ἐξεπλήττοντο. μηνύει τοίνυν τοῖς μεγιστάσι τούτοις διὰ μιᾶς τῶν ἀδελφῶν ἡ ὁσία, πρὸς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθόντας ἐκεῖσε ταύτην ὄψεσθαι. εἰσίασιν οὖν οὐ πάντες, ἀλλ' ὅσοι τὰ προστεταγμένα ὧσιν οἰκείοις παρὰ βασιλέως ἐδέξαντο, καὶ προσευζάμενοι τῆς ὁσίας ἀνέμενον τὴν ἔλευσιν. νέφεσι δὲ τοῦ ἡλίου διατειχίζουσι τὰς λαμπηδόνας ἀλαμπῇ συνέβαινε τὸν ἀέρα τυγχάνειν. ἦκε τοίνυν καὶ ἡ ὁσία διὰ τῆς πλαγίας θύρας πρὸς αὐτοῦς· προηγησαμένη δὲ τῆς προσκυνήσεως προσκυνοῦντας εἶχε καὶ τούτους. καὶ δὴ ἀνανεύοντες εἶδον ἀστραπὴν ἐκ τοῦ αἰφνιδίου ἀνατέλλουσαν τοῦ τιμίου αὐτῆς προσώπου· καὶ μὴ φέροντες ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί,

[p. 96] καθάπερ οἱ συλλαβεῖν ἐληλυθότες τὸν καθηγητὴν αὐτῆς καὶ νυμφίον Χριστόν, ἐπεὶ καὶ ὅλον πεπλήρωκε τῆς φωτοχυσίας τὸν ναόν. προσερχομένη δὲ χεῖρας ὥρεγεν ἐκάστῳ καὶ διανίστα τούτους λέγουσα· «τεκνία μου, μὴ φοβεῖσθε· καγὼ γὰρ αὕτη ἄνθρωπός εἰμι τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν περικειμένη τῆς φύσεως. ἀλλὰ τί κόπους ὑμῖν παρέσχεν ὁ ἀποστείλας ὑμᾶς ἄπιστος εἶπατε γοῦν αὐτῷ πάλιν ἐκεῖνα, ἅπερ ἔδοξεν ἐν ὀνείρῳ παρ' ἡμῶν ἀκούειν· ἤ ἀπόλυσον τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς φυλακῆς· οὐδὲν ἐστὶν ἄδικον εἰργασμένος οὐδὲ κατὰ τῆς σῆς μελετήσας βασιλείας. εἰ δὲ μή, τὰ λαληθέντα σοι πάντως ἔξει καὶ πέρας, καὶ κύριος οὐ βραδυνεῖ, ὅτι πᾶσιν ἐγγὺς ἐστὶ τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ. Ἡ» οἱ δὲ μήπω τοῦ

προτέρου τελέως ἀνεθέντες φόβου, καὶ ταῦτα ἀκούοντες δέει πολλῶ πρὸς αὐτὴν εἶπον· «ἀπαγγελοῦμεν πάντα τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν σὴν πρόσταξιν· ἀξιοῦμεν δὲ μικρὸν καθεσθεῖσαν τῆς σῆς ἡμῖν ψυχωφελοῦς ὁμιλίας μεταδοῦναι.» τοῦτο δὲ δυοῖν ἔνεκα παρ’ αὐτῆς ἤτησαν, ἐνὶ μὲν ὥστε τῆς τιμίας αὐτῆς ὄψεως καὶ τῶν θεοπνεύστων ἀπολαῦσαι ῥημάτων, ἐτέρῳ δὲ τὸ βασιλικὸν ἐπίταγμα καὶ τὸν ζωγράφον ἐκτελέσαι, τῷ παρέλκοντι τῆς ὁμιλίας ἀκριβέστερον τὸ ταύτης εἶδος διαγράψαντα.

λαβόντες τοίνυν τὸ τῆς ὁσίας ἐκτύπωμα καὶ μετ’ εὐχῶν αὐτῆς προπεμφθέντες πρὸς τὸν ἀποστείλαντα τούτους ὑπέστρεψαν ἀπαγγεῖλαντες αὐτῷ, ὅσα τε εἶδον ὅσα τε ἤκουσαν παρ’ αὐτῆς. εἶτα καὶ τὴν εἰκόνα ταύτης ὑποδεικνύουσι, καὶ ἅμα τῷ τὰς ὄψεις ἐπιβαλεῖν αὐτῇ τὸν βασιλέα, ἀστραπή τις ἐξ αὐτῆς ὀξέως ἐκπηδῆσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ φοβερὸν περιήστραψε, καὶ μέγα τοῦτον ἐκ τοῦ φόβου πεποίηκεν ἀνακεκραγένοι· «ἐλέησόν με, ὁ θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.» καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐκπλήξεως καὶ εἰσιτήκει ἐννεὸς ἐπὶ πολὺ τὸν χαρακτῆρα βλέπων καὶ διὰ θαύματος ποιούμενος, ὅπως ἐκείνης αὐτῆς ἐστίν, ἣν κατὰ τοὺς ὕπνους ἑώρα διαπειλουμένην αὐτῷ. μηκέτι γοῦν ἀμφιβάλλων τοῖς ὁράμασιν ἐξάγει τὸν

[p.98] κατεχόμενον τῆς φυλακῆς εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, ὅτι διεκώλυσεν αὐτῷ τὴν ἀδικον τοῦ ἀνδρὸς ἀναίρεσιν

καὶ τῶν δι' αὐτὴν μελλόντων ἐπενεχθῆναι τούτῳ
 δεινῶν προφανῶς ἐλυτρώσατο. γράφει δὲ πρὸς τὴν
 ὁσίαν ἐπιστολὴν τὸν τύπον ἔχουσαν τοῦτον· «κατὰ τὴν
 πρόσταξίν σου, θεράπαινα τοῦ Χριστοῦ, τὸν
 κατεχόμενον, ὡς ἐδήλωσας, ἀθῶον ὄντα τῆς φυλακῆς,
 ἰδοὺ, σοὶ ἀπελύσαμεν. ἐπιγράφοντες δὲ καὶ χάριτας,
 καθότι διὰ σοῦ τῆς ἐπηρτημένης δίκης ἡμεῖς
 ἀπηλλάγημεν, καὶ συγγνώμην αἰτοῦμεν ὧν
 ἐσφάλημεν πρὸς τὴν σὴν σεμνοπρέπειαν· ἔδει γὰρ
 ἡμᾶς πεισθῆναι τῇ κελεύσει σου τῆς σῆς ἀξιωθέντας
 ἐπιφανείας καὶ μηδαμῶς ἐνοχλῆσαί σοι. σύγγνωθι
 τοίνυν μητρικῇ συμπαθείᾳ καὶ τὸν θεὸν ἵλεων τῇ
 πολλῇ σου παρρησίᾳ χρωμένη ποίησον ἡμῖν· ἔσται δέ
 σου γνώριμον τὸ συμπαθές, ἐὰν καὶ πρὸς ἡμᾶς οὐκ
 ἀπαξιώσης τὴν παρουσίαν ποιήσασθαι, ἵν' ἐγὼ τε καὶ
 ἡ βασίλισσα τῇ τῶν ἡγιασμένων σου χειρῶν
 εὐλογηθῶμεν ἐπιθέσει. εἰ δέ σοι τοῦτο μὴ κατὰ
 γνώμην, ἀλλ' ἡμεῖς γε πάντως ἐλευσόμεθα πρὸς σε
 καὶ δεηθησόμεθα τάχα δευτέραν διὰ ὅκλησιν
 δευτέρας καὶ συγγνώμης.»

δεξαμένη δὲ τὰ γράμματα καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς διὰ τινος
 τῶν τοῦ κοιτῶνος αὐτῇ σταλέντα δῶρα βασιλικά,
 χερσὶν ἰδίαις ἀντιγράφει καὶ αὐτὴ τῷ βασιλεῖ· «ὁ θεὸς
 ἀγαθὸς ὢν, βασιλεῦ, πάντοτε συγκαταβαίνειν οἶδε ταῖς
 ἀσθενείαις ἡμῶν· φιλάνθρωπος γὰρ καὶ οὐ θελήσει
 θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι
 καὶ ζῆν αὐτόν. σὺ δὲ ἀλλὰ μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματι

αὐτοῦ δὸς δόξαν. Πλὴν οὔτε τὴν βασιλείαν σου πρὸς ἡμᾶς ἐλθεῖν οὔτε τὴν ἡμετέραν ταπεινῶσιν πρὸς σέ πρέπον ἐστίν· οὐδεμία γάρ ἐστὶ σοι χρεία γυναιίου πενικροῦ καὶ ἁμαρτωλοῦ. ἔχεις δὲ τοὺς εὐλογοῦντάς σε, ὧν αἱ χεῖρες εἰς τὸ ἀγιάζειν μόνον ἐτάχθησαν, τὸν ἅγιον ἡμῶν πατέρα καὶ πατριάρχην, τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, τοὺς πνευματικοὺς πατέρας τῶν μοναστηρίων, καὶ ἐὰν θέλῃς ἐνωτίζεσθαι τὰς παρ' αὐτῶν νοθεσίας, καὶ τὸν θεὸν θεραπεύσεις καὶ τὴν ἐμπιστευθεῖσάν σοι βασιλείαν εὐσεβῶς καὶ σωφρόνως καὶ δικαίως ἔση κυβερνῶν. εἰ δὲ τῷ σκοπῷ σου βουλευθῇς ἀκολουθεῖσαι, εὖ ἴσθι, ὥς οὔτε μεταστειλάμενος οὔτε μὴν

[p.100] ἐλευσόμενος ὄψει τὸ παράπαν ἡμᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τὸν θεὸν παροξυνεῖς· καὶ ἐὰν ἀκούσης μου, ἡ δεξιὰ τοῦ ὑψίστου σκεπάσει σε πάντως ἐκ παντὸς πειρασμοῦ.»

ταῦτα γράψασα καὶ σφραγίσασα καὶ τινὰ χάριν εὐλογίας ἀνταπέστειλε τῷ βασιλεῖ· οἷς δὲ καὶ περίλυπος γενόμενος ὅτι μὴ ταύτην ἀξιοῦται θεάσασθαι, περὶ τούτου μὲν οὐκέτι δεῖν ἔγνω βιάσασθαι· συνεχέστερον δὲ πέμπων καὶ εὐχῶν αὐτῆς καὶ ῥημάτων ἀφθόνως ἀπήλαυε διὰ τῶν ἐρχομένων, καὶ πολλὴν παρ' αὐτῆς εὐρίσκων ἦν τὴν παράκλησιν. ὁ μέντοι διασωθεὶς τοῦ κινδύνου συγγενῆς παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ῥίψας ἑαυτὸν εὐχαριστίας τούτους

ἔπλυνε δάκρυσι. διαναστήσασα δὲ τοῦτον καὶ πολλὰ μὲν εὐχαριστίας πρὸς θεὸν εἰποῦσα ῥήματα, πολλαῖς δὲ τοῦτον σθενώσασα παραινέσεσι καὶ βίου λαβεῖν ἀρχὴν τὸν θεὸν θεραπεύοντος ἐπιτρέψασα, «εἰ μὴ γὰρ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν» φησί «καὶ τὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καταφρόνησιν ἐγκαταλειφθῶμεν, οὐκ ἔχει καθ' ἡμῶν ἐπιφέρειν ὁ πονηρὸς ἰσχὺν τοὺς περασμούς.» καὶ ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ὁ ποιμὴν καὶ διδάσκαλος καὶ θεὸς γρηγορεῖν ἀεὶ καὶ προσεύχεσθαι, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμούς, διεμαρτύρατο, καὶ τοῦτο διὰ παντὸς ποιεῖν ἐδίδασκεν. Εὐφροσύνης ἡμέραν καὶ χαρμονῆς τῆς τούτου σωτηρίας τὴν σήμερον ἔκρινε γενέσθαι· καὶ τράπεζαν κοινὴν ἐπέτρεψεν ἐτοιμάσασθαι παντοδαποῖς κεκοσμημένην ἀσκητικοῖς ἐδωδήμασι, καὶ τούτῳ σὺν ταῖς ἀδελφαῖς εἰς δόξαν συνειστιάθη θεοῦ· εἴτα τῇ τε γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις καὶ πᾶσι τοῖς συγγενέσιν εὐφροσύνης αὐτὸν πλείονος ἀφορμὴν καὶ ἀγαλλιάσεως ἐξαπέστειλεν.

22. ἀλλ' ἵκανὰ μὲν καὶ ταῦτα παραστήσασθαι τὸν πλοῦτον τῆς ἐν αὐτῇ χάριτος τοῦ θεοῦ· ὁ λόγος δὲ βιάζεται καὶ ἕτερον σιωπῆς οὐκ ἄξιον οὐκ ἐπικρύψαι. ἀνὴρ τις τῶν συνήθων αὐτῇ καὶ φίλων, Χριστοφόρος ὄνομα αὐτῷ, ὃν διὰ τὴν προσοῦσαν εὐλάβειαν δι' αἰδοῦς εἶχε καὶ τιμῆς, καὶ γνησίως ὠμίλει τούτῳ καὶ τὰ πολλὰ

[p. 102] θαρροῦσα τῶν αὐτῆς ὑπῆρχεν· οὗτος ὑγιῆς τε

ὦν καὶ μηδεμίαν ἔκ τινος ὄχλησιν ὑφορώμενος νόσου τῷ σώματι, ἐπείπερ ὁμιλίας συνήθους ἔτυχεν, ἀπιέναι μέλλων, βαλὼν μετάνοιαν τὴν εὐχήν, ὡς ἔθος, ἤτησε παρ' αὐτῆς. ἡ δὲ πραεὶα φωνῇ λέγει πρὸς αὐτόν· «ἀπιθι, τέκνον, ὁ θεὸς ἀναπαύσαι μετὰ δικαίων τὸ πνεῦμά σου.» ὁ δὲ συνετὸς ὦν ὁ ἀνὴρ καὶ τὸν νοῦν ὀξύτατος, οὐκ ἀπλῶς εἶναι ῥῆμα τὸ λεχθὲν ὑπέιληφεν, ὅθεν καὶ διαταραχθεὶς τὴν ψυχὴν σύντρομος ἔσθη καὶ κατηφής. ἰδοῦσα δὲ τοῦτον οὕτως ἔχοντα ἡ ὁσία, ἀνακτᾶσθαι λόγοις ἤρξατο μελιχίοις, «μὴ θορυβηθῆς, τέκνον» λέγουσα «ἐννοιά μου τὸν νοῦν ἀλλαχοῦ τις εἶχε συνεστραμμένον, καὶ προὔπεμψεν ἡ γλῶσσά σοι τὴν εὐχήν οὕτω δι' ἀπροσεξίαν.» ἀλλ' ἐκεῖνος ἅτε πεπειραμένος αὐτῆς οὐ μετεβάλετο· ἐνθεν τοι καὶ παρακαθισαμένη τοῦτον πάλιν ὁμιλίας ἀπήρχετο, πρὸς εὐθυμίαν μεταθεῖναι σπουδάζουσα, καὶ προβαίνουσα τοῖς λόγοις παρήνει καὶ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν καὶ τὴν σὺν Χριστῷ ζωὴν τὴν ἀνώλεθρον. πρὸς δὲ κατάνυξιν αὐτόν καὶ δάκρυα κινήσασα, ὡς ἔγνω τούτου καθεστηκυῖαν ἤδη τὴν ψυχὴν καὶ γαληνιῶσαν, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. ἐπεὶ δὲ τὰ οἴκοι κατέλαβε καὶ τροφῆς μετέλαβε, περὶ ποῦ τοὺς ἐπιλυχνίους ὕμνους οὐδὲν πλέον εἰπὼν ἀλλ' ἢ τοῦτο μόνον· «τὴν κεφαλὴν μου, τὴν κεφαλὴν μου,» τῇ γῇ καταβληθεὶς ἐξέψυξεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὕπω δῆλον ἦν.

ὡς γοῦν ἐκεῖνος τῇ ὁσίᾳ συνταξάμενος ἀπῆει, μία τῶν

ἀδελφῶν (ἐπεὶ καὶ πᾶσαι πρὸς τὸν ἄνδρα γνησίως εἶχον) λέγει πρὸς αὐτήν· «ἵνα τί οὕτως ἀπελογήσω, κυρία μου, τῷ ἡμετέρῳ κατὰ πάντα Χριστοφόρῳ καὶ ἰδού, περίλυπος ἄπεισον ὁ ἄνθρωπος καὶ λίαν κατώδυνος τὴν ψυχὴν.» ἡ δὲ «ἄπελθε, τέκνον» φησί «καὶ οὐχ εὐρήσεις τοῦτον ἐν τοῖς ζῶσιν· οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ἐγὼ τοιοῦτον ἂν ἐξεφώνησα λόγον, ἀλλ' ἐν ὅσῳ διαλεγομένη πρὸς αὐτὸν ἤμην, νεανίαν εἶδον λαμπρὸν τῷ εἶδει καὶ τῇ καταστολῇ τοῦ ἐνδύματος ὅπισθεν ἐστηδότα τούτου καὶ δρεπάνην ἠκονημένην ὀξέως τῇ δεξιᾷ

[p. 104] κατέχοντα, καὶ τινας συνεσιῶτας καὶ τοὺς χρόνους αὐτῷ τῆς ζωῆς δακτύλοις ἀριθμοῦντας καὶ μέχρι τῆς παρούσης ἐσπέρας πρὸς ἀλλήλους τούτων εἶναι τὸ πέρας τὴν ψῆφον ἐκφέροντας. ὅμως δ' οὖν τὴν παιδίσκην Εὐήθειαν καλέσατε.» καὶ δὴ παραστάσης, «πορεύθητι, τέκνον» εἶπε «παρὰ τὸν οἶκον τοῦ φίλου Χριστοφόρου, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ὅπως ἔχει διερωτήσασα ταχέως ἡμῖν ἀνάγγειλον ἐλθοῦσα.» ὑποστρέψασαν δὲ καὶ ζῶντα τοῦτον εἰποῦσαν οὐχ εὐρήκεναι τὴν παιδίσκην μαθοῦσαι, ἀπηνεώθησαν πᾶσαι αἱ ἀδελφαὶ καὶ τῷ θεῷ δόξαν ἀνέπεμπον τῷ τοιαύτης αὐτὰς καταξιώσαντι τῆς παιδαγωγοῦ. ἐξ ἐκείνου τοίνυν εἴ ποτέ τινι μετὰ τὴν ἐντυχίαν εὐχὴν ἔλεγεν ἐξιώντι, προσεῖχον ἀσφαλῶς, καὶ ᾧτινι ἂν «ὁ θεός» εἶπεν «ἀναπαύσαι σε, τέκνον» ἀναντιρρήτως αὐτὸν παρὰ πόδας ἢ τελευτὴ κατελάμβανεν.

23. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὴν ἄνθρωπον οὖσαν ἔδει τὸ κοινὸν ἀποτίσαι χρέος, τὸν θάνατον (εἴ γε δεῖ θάνατον ἐκείνης ὀνομάζειν, ἀλλὰ μὴ μετάστασιν εἰς οὐρανοὺς ἢ πρὸς θεὸν ἀνάβασιν καὶ τελείαν ἐγγύτητα), μανθάνει καὶ τοῦτο παρὰ τοῦ πνεύματος· καὶ πῶς γὰρ ἂν τὴν οἰκείαν ἡγνόησε τελευτὴν ἢ καὶ τὰς ἄλλων προλέγουσα καὶ ἀκούει παρ' αὐτοῦ, ὥς τοὺς ἀξίους ἀκούειν εἰκός, λαλοῦντος τοῦ πνεύματος. παρὴν μὲν οὖν ἕκτη καὶ εἰκοστὴ μηνὸς Ἰουλίου, καθ' ἣν τοῦ τῆς μονῆς ναοῦ, ὃς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἱδρύεται, τῶν ἐγκαινίων ἐτήσιος μνήμη τελεῖται. προσευχομένης δὲ λέγει πρὸς αὐτὴν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· «καὶ νῦν μὲν ἐπιτελέσεις, Εἰρήνη, τῶν ἐγκαινίων τὴν ἑορτὴν καὶ εἰς τὸ ἐπερχόμενον ἔτος· τρίτη δὲ τῆς σήμερον ἄσμα καινὸν ᾄσεις μετ' ἀγγέλων τῷ θρόνῳ παραστᾶσα τῆς θεότητος.»

ἐκείνου δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ περαιωθέντος καὶ τοῦ Ἰουλίου πάλιν ἐπιστάντος μηνός, παρ' ὅλην ἐβδομάδα ἡμερῶν ἄσιτος τῇ προσευχῇ προσεκαρτέρει καὶ τῇ στάσει. τὴν τῶν ἐγκαινίων δὲ τελέσασα μνήμην καὶ τῶν θείων μεταλαβοῦσα μυστηρίων, τροφῆς μὲν οὐδεμιᾶς [p. 106] τὸ παράπαν ἐτέρας ἐγεύσατο, τὸ δὲ μῆλον ἐκεῖνο τὸ σεβάσμιον, ὅπερ τὸν ἐπιστήθιον καὶ ἡγαπημένον τῷ Χριστῷ μαθητὴν μεθ' ἐτέρων δύο πρὸς αὐτὴν ἀπεσταλκέναι καὶ παρ' ἑαυτῇ τοῦτο τετηρηκέναι φυλακτήριον αὐτὴν ὁ λόγος ἀνωτέρω δεδήλωκε (καὶ γὰρ εἶχεν αὐτὸ διὰ παντὸς πᾶσαν αὐτῆς

ἐξαῖρον ἀθυμίαν, ἅτε τροφήν ὑπερφυᾶ τῷ τῶν ὀσφραντῶν ἑαυτῆς διακριτικῷ πρὸς εὐπάθειαν προσφέρουσα) τοῦτο μόνον μετὰ χαρᾶς ἀνεκκλαλήτου πάλιν τῆς εὐωδίας τήν τε τοῦ θείου μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος μνήμην ἐορτάσασα, τῇ ἐπαύριον περὶ τὴν ἐνάτην ἀγωνιᾶν ἐώκει καὶ ἀδημονεῖν, καὶ εὐχῇ τὴν εὐχὴν συνάπτουσα πυκνὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς οὐρανοὺς ἀνέτεινε, δάκρυα ποταμηδὸν προχέουσα καὶ τὸ ὑποκείμενον ἔδαφος καταρραίνουσα καὶ τὸν αὐτῆς ὅλον διάβροχον τιθεῖσα χιτῶνα, ὥστε καὶ τὰς ἀδελφὰς διααταραχθεῖσας τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος καὶ διαπορουμένας τολμῆσαι προσελθεῖν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τοσοῦτου κλαυθμοῦ ζητῆσαι μαθεῖν. ἡ δὲ μόλις ποτὲ πρὸς αὐτὰς ἀπεκρίνατο· «σήμερον, τέκνα μου, τοῦ παρόντος ἀπάρασα βίου πρὸς ἕτερον ἅπειμι κόσμον αἰώνιον, καὶ οὐκέτι μου τὸ πρόσωπον ὄψεσθε· ἰδοὺ γὰρ ἡ ὥρα τῆς ἐμῆς ἐφέστηκεν ἀναλύσεως. ἔξετε δὲ τὴν κυρὰν Μαρίαν ἀντ' ἐμοῦ εἰς μητέρα πνευματικὴν· τοῦτο γὰρ καὶ θεὸς ἄνωθεν εὐδοκεῖ, καὶ καλῶς ὑμῶν αὕτη προστήσεται. σπουδάσατε δὲ διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τεθλιμμένης εἰς τὸ πλάτος τῆς αἰωνίου καταντῆσαι ζωῆς. μισήσατε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ· ματαιότης γὰρ ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης. Μισήσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ἵνα ταύτας κερδήσητε, ἀντιπίπτουσαι τῷ θελήματι τούτων καὶ ἀγαπῶσαι τὸ τοῦ Θεοῦ μόνον θέλημα. οὐδεὶς γὰρ ἡμῖν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου προστήσεται κρινομέναις, ἀλλὰ γυμνοῖς ἀνιστάμεναι

τοῖς σώμασι καὶ μηδένα τῶν συγγενῶν ἢ φίλων εὐρίσκουσαι βοηθόν, ποταπῇ διακεισόμεθα τῇ διαθέσει ἀναλογίσασθε· μόνος γὰρ εὐρίσκεται τότε δυνάμενος ἡμᾶς τῆς καταδίκης ἀπολῦσαι Χριστὸς ὁ κρίνων, ὁ καὶ [p. 108] προλέγων ταῦτα καὶ πολλὰ παρακαλῶν ἡμᾶς νῦν καὶ καταφρονούμενος.»

τοιαύτας καὶ τελευταίας ποιησαμένη τὰς παραινέσεις, ὄμματα καὶ χεῖρας εἰς οὐρανὸν διάρασα, «κύριέ μου καὶ θεέ» εἶπεν, «Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον τῶν ψυχῶν ἡμῶν, εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τοῦτό σου τὸ μικρὸν ποίμνιον. τήρησον αὐτὸ ἐν τῷ ὀνόματί σου, σκέπασον αὐτὸ τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου καὶ διατήρησον ἀπὸ τῶν ἐπηρειῶν τοῦ πονηροῦ, ὅτι σὺ εἶ μόνος ὁ ἐλεῶν καὶ σῶζων, καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ ἐξουσία, καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις· σὺ γὰρ εἶ ὁ γενόμενος ἡμῖν δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, καὶ σοὶ εὐχαριστοῦμεν καὶ σε δοξολογοῦμεν εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.» καὶ ταῦτα εὐξαμένη ἐκάθισε καὶ ἤρξατο μειδιᾶν, οἷα δὴ τῶν μελλόντων αὐτὴν ἀγαθῶν διαδέξασθαι πολλῶν ἐν συναισθήσει γενομένη καὶ τοὺς ἀπάγοντας αὐτὴν ἀγγέλους φωτοειδεῖς ὀρῶσα καὶ ἡδομένη, οἷς δὴ πάντως καὶ φιλικῶς προσωμίλει συνεχέστατα· καὶ παραυτίκα τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἔλαμπεν ὥς ὁ ἥλιος. ὥσπερ δὲ μεταλαβεῖν ὕπνου δόξασα μικρὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς καλυψαμένη τὴν

ἱερὰν αὐτῆς ψυχὴν ἀπέδοτο τῷ θεῷ. καὶ εὐθέως θροῦς διηγείρετο, καὶ θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς ταῖς κατὰ πνεῦμα θυγατράσιν αὐτῆς διηχεῖτο, καὶ συναποθανεῖν, εἰ δυνατόν, ἔθελούσαις αὐτῇ· τὴν γὰρ ταύτης στέρησιν οὐ φορητὴν ὅλως ἐνόμιζον.

διαδοθείσης δὲ πανταχοῦ τῆς τελευτῆς, ἐν ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ πᾶσα συνέρρεον πρὸς τὴν μονὴν ἢ πόλιν σχεδόν, ὥς μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν χωρεῖν βιαζόμενα ταῖς εἰσόδοις τῆς πληθύος· τῶν ποταμῶν γὰρ εἰκάζετο ῥεύματα. ἀλλ' οὐδὲ τὰς τῶν συγκλητικῶν γυναῖκας ἅμα καὶ θυγατέρας ἀπολιμπανομένας ἦν ὁρᾶν τῆς συνελεύσεως· καὶ

[p.110] αὗται γὰρ πᾶσαν αἰδῶ παρῳσάμεναι πρὸς τὸ τῆς ὀσίας ἔθειον λείψανον, ἀγιασμὸν ἀρύσασθαι σπεύδουσai, αἱ μὲν τῇ προσψαύσει, αἱ δὲ καὶ μόνη τῇ ὁράσει, ὅσαις μὴ τῆς ἀφῆς ἢ τοῦ πλήθους παρεχῶρει φορὰ.

ὁπρὲ δὲ τῆς νυκτὸς μόγις ὁ ὄχλος μετρίαν ἐδίδου τὴν ἄδειαν τὰ πρὸς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἱεροῦ σώματος ἐκείνου ταῖς μοναζούσαις ἐτοιμάσασθαι. ἀνῆπτον δὲ λαμπάδας καὶ κηρούς, καὶ μάλιστα ὅσοι τῆς συγκλήτου συνεληλύθασιν ὑπὲρ ἀριθμὸν, καὶ μεγαλοπρεπέστατα μύρα τε καὶ θυμιάματα τῶν εὐωδεστάτων καὶ πολυτίμων ὑπὲρ μέτρον ἀφειδῶς ἀνηλίσκετο. ἀλλ' οὐκ ἦν ἅρα ταῦτα τῆς ἐκ τοῦ χρωτὸς αὐτῆς ἀναδιδομένης εὐωδίας ἀντισχεῖν, καίπερ ὄντα

πολλά, κεραννύμενα δέ πως αὐτῇ παράδοξόν τινα καὶ τί γὰρ ἕτερον ἢ θείαν τὴν ὁσμὴν ἀπειτέλουν. τιμήσαντες δὲ τὸ παρθενία καὶ ἀγιασμῷ τετιμημένον ἐκεῖνο σῶμα, καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς τὸν ἐνοικήσαντα ἐν αὐτῷ καὶ ἐμπεριπατήσαντα μεγαλύναντες θεόν, τότε μὲν ἐν γλωσσοκόμῳ συνέστειλαν, μετ' ὀλίγον δὲ τάφον καινὸν εὐτρεπίσαντες ἐν εὐκτηρίῳ τοῦ χριστομάρτυρος Θεοδώρου τῷ τῆς μονῆς συνημμένῳ ναῷ ἐντίμως κατέθεντο, τὴν ὁμοίαν ἢ καὶ πολλῷ θαυμασιωτέραν ἀναπέμπον εὐωδίαν, καὶ ψαλμοδίαῖς πάλιν καὶ φωταψίαῖς ταύτην καταγεραίροντες τὸ μυστήριον ἐχαρακτῆριζον τῆς ἐν οὐρανοῖς ἀποκειμένης αὐτῇ φωταγωγίας καὶ δόξης ἀνεκφράστου.

λέγεται δὲ τὸν τῆς ζωῆς αὐτῆς χρόνον εἰς ἑκατὸν ἔτη τριῶν δεόντων παρεκταθῆναι καὶ γνῶρισμα γήρους ὁρᾶσθαι μηδὲν διὰ τὸ τῆς παρθενίας ἄνθος τὸ ἀμάραντον. ὁ μέντοι συγγενὴς ἐκεῖνος, ὃν ἐρρύσατο τῶν βασιλικῶν ἢ μακαριωτάτη χειρῶν, οὐ διέλιπεν ἐν παντὶ τῷ τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνῳ συνεχῶς ἐπὶ τὸν τάφον παραγινόμενος καὶ [p.112] τὴν μνήμην αὐτῆς ἐπιτελῶν λαμπρότατά τε καὶ πολυτελέστατα, καὶ τὴν εὐχαριστίαν οὕτως ἀποδιδούς ἀδιαλείπτως καὶ μεταστάση.

24. καὶ νῦν ἐστὶν ἡ τιμία ταύτης σορὸς πάσης ὠφελείας πηγή, καὶ πᾶς τις προστρέχων αὐτῇ καὶ ὧν

ἂν δέοιτο τὴν θεραπείαν ἐπιζητῶν, ἐτοιμοτάτην
 εὕρισκει καὶ πρόσφορον, καὶ μάλιστα οἱ τοῖς
 ἀγαπήσασι κακίαν ὑπὲρ ἀγαθωσύνην καὶ ἀδικίαν
 ὑπὲρ τὸ λαλῆσαι δικαιοσύνην εἰς δικαστήρια
 ἔλκονται, ἡοῖς ἥττημά ἐστιν ὅλως, ἡ κατὰ τὸν θεῖον
 ἀπόστολον, ἡ ὅτι κρίματα ἔχουσι ἡ· φεῦ γάρ, ὅτι
 ἡ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται. ἡ καὶ ἡ διατί οὐκ
 μᾶλλον ἀποστερεῖσθε ἡ, φησὶν, ἡ ἀλλὰ ἀδικεῖτε καὶ
 ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς ἡ οὐκ οἶδατε ὅτι
 ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι ἡ καὶ αὖ
 πάλιν ἐκεῖνοι, οἷς ὁ ἥλιος παροργιζομένοις ἐπιδύεται.
 τῆς γὰρ ὑπερεχούσης πάντα νοῦν εἰρήνης ἐπώνυμος
 γενομένη καὶ τελείαν εἴληφε τοῦ εἰρηνεύειν τὴν χάριν
 παρ' αὐτῆς. Χριστὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ
 καταλλάξας ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ τοῦ σταυροῦ
 πολεμωθέντας διὰ τῆς ἁμαρτίας. ἀρρήτῳ γὰρ καὶ θείᾳ
 δυνάμει δίδωσιν ἀλλήλοις καὶ ὑπὲρ λόγον
 καταλλάττεσθαι τοῖς οὐ χθὲς καὶ σήμερον καὶ πρὸ
 ἐκείνης μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μακρὸν ἡγριωμένοις καὶ
 τεθηριωμένοις καὶ μηδ' ἀκοῇ τὰς κλήσεις θάτερον
 ἀνεχομένοις ἐνωτίζεσθαι θατέρου· καὶ τοῦτο χαρίζεται
 τῷ πίστει προσερχομένῳ καὶ τῆς ἀγάπης
 ἀνακαλουμένῳ τὸν οὗ πρὸς καιρὸν παρέκλινε θεσμὸν
 ἐπηρειασθεῖς. ἡ ἀγγέλων γάρ ἡ φησὶ ἡ τὸ μὴ ἁμαρτεῖν,
 ἀνθρώπων δὲ συνέσει τετιμημένων τὸ ἁμαρτάνοντας
 μεταμέλεσθαι. ἡ καὶ εἰημέν γε τὸν τῆς ἀγάπης
 τηροῦντες νόμον ταῖς αὐτῆς μεσιτεῖαις, ὥστε
 γινώσκεσθαι πᾶσιν ἡμᾶς ἀπ' αὐτῆς μαθητὰς τοῦ

Χριστοῦ· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις
σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τῇ μιᾷ θεότητι καὶ
βασιλείᾳ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων·
ἀμήν.

